

Izhaja — Izvzemši ponedeljek — vsak dan jutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. — Izdajatelj in odgovorni urednik: Stefan Godina. — Lastnik: konsorcijska lista Edinosti. — Tisk: tiskarna Edinost. — Naročnina znaša na mesec L 7.—, pol leta L 32.—, in cel' leto L 60.—. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 stotink. — Oglasi se računajo v širskosti ene kolone (72 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 stot. osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov mm po L 2.—. — Mali oglasi po 20 stot. beseda, najmanj pa L 2.—. — Oglasi naročnina in reklamacije se pošiljajo izdajalčno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

KMETSKI DOM

V najtežjih časih primorskega jugoslovenstva se je zbrala v tržaški okolici mala skupina kmetovalcev, da osnuje v obrambo našega okoliškega kmeta vrtnarsko zadrugo. Razmere, s katerimi so se morali boriti naši okoliščinski kmetje in vrtnarji, so bile silno težavne. Brez vsake stanovske organizacije so stali razcepljeni in razkopljani v končnem boju s kapitalizmom naše dežele. Bili so gospodarsko šibki, prepuščeni sami sebi, od nikoder ni bilo pomoči. In tedaj se je pojavila med njimi misel, da si mora kmet sam pomagati, da mora etniti vse svoje sile, če noče, da ga bodo izkoriščali in izrabljali za vse večne čase. Neznatno število mladih, pogumnih, požrtvovalnih kmetov se je vrglo na delo. Strašne so bile ovire in težave, ki so se dvigale pred njimi. A čim večje je bilo nasprotovanje, tem pogumnejše se je uveljavljala neustrašna podjetnost mož iz Sv. Marije Magdale. Po napornih bojih je bila ustvarjena podlaga zadrugi organizaciji tržaških kmetov in delo je začelo hitro napredovati. Kmetjsko ljudstvo se je z nepopisnim navdušenjem oklenilo svoje organizacije in v kratkem se je že čutila na tržaškem trgu moč organizirane okolice. Kmetje so si skupno nabavljali svoje potrebščine in skupno prodajali svoje pridelke. Kmetjskim izkoriščevalcem je bil zadan prvi udarec.

Tekom pol leta se je izkazalo, da je tržaška okolica preozko in pretesno torišče za probujočo se silo kmetjskega združništva. Zadruga misel je šinila iz Trsta v Istro in na Kras. Ustanavljati so se začele podružnice v Koperščini, Šempolaju, Saležu, Stanjelu in v Sv. Petru na Krasu. Zadrugo gibanje se je širilo s čezdalje rastočo silo. Izkazalo se je, da odgovarja ta pokret življenjskim potrebam našega ljudstva.

Od vseh strani so se dvigali glasovi, naj se organizira cel kmetjski stan. Primorske v enotno zadrugo centralo, ki naj postane najtrdnjša opora kmeta v njegovem boju za socialno osvoboditev. Kmetjsko vrtnarsko gospodarsko zadruga v Trstu je sprejela to misel vase in na zadnjem obnem zboru pri Sv. Mariji Magd. je sprejela svoja prava

vila, da omogoči združitev vseh zadrug na Primorskem.

To je v kratkih besedah razvoj kmetijsko vrtnarske zadruge. Delo, ki ga je izvršila v kratki dobi dveh let, je ogromno. To delo je treba poglobiti, organizacijo je treba razširiti in strokovnjsko izpopolniti. Naloga vseh, ki jim je usoda našega ljudstva pri srcu, je, da kmetjskemu združništvu z vsemi silami pomagajo in njegov napredek zagotovijo. Zakaj tri četrtine primorskih Jugoslovencov tvorijo kmetje. Če se kmetjski stan zasužnji, bo s tem zasluženo 'ugoslovensko ljudstvo. V težkem boju, ki ga bijejo naši kmetje za svoj obstanek, ne sme nihče stati ob strani. Vsaka brezbriznost je greh nad gospodarsko svobodo in bodočnostjo našega plemena. Kdor našemu kmetjskemu ljudstvu noče pomagati, za tega ne bo ne odpustanje ne pozabe.

Kmetijsko vrtnarsko zadruga v Trstu stopa danes v javnost z mislijo Kmetjskega doma. Zadruga hoče ustvariti v Trstu kmetjskemu združništvu središče. Kmetjski dom naj bi tudi na zunaj dokumentiral veljavo kmetjskega stanu. V njem bi se osredotočevalo vse duševno življenje kmetjskih zadrugarjev. Je pa tudi praktična, gospodarska najnost, ki sila naše zadruge k ustanovitvi Kmetjskega doma. Najemnine, ki jih plačuje kmetijska vrtnarska zadruga za skladišča in pisarne, dosega že lepo svoto 25.000 lir. Ti izdatki se bodo z razvojem zadruge vedno bolj večali. Kmetjski dom bi stroške znatno zmanjšal, združništvo bi imelo lastno streho in bi se tako bližalo svoji popolni samostojnosti. Misel, s katero prihaja v svet naša zadruga, je zdrava in naši kmetje morajo delati z vsemi silami na to, da se uresniči. Z drugarji morajo pokazati, da se zavajajo svojih dolžnosti. Naši kmetje morajo razumeti svojo korist in se zavestiti, kaj zahteva od njih njihova stanovska čast. Ni dvoma, da bodo vsi naši zavodni kmetje po celi deželi pridno kupovali kupone, ki jih bo zadruga izdala, da skupi za gradnjo Kmetjskega doma potrebni kapital.

Zrno k zrnu pogača
kamen h kamnu palača.

Jugoslavija

† Milorad Drašković

LJUBLJANA, 23. Slovenec piše: Milorad Drašković, žrtve komunističnega atentatorja, je bil odlični srbijski politik, ki je kot duševni voditelj sroske samostalne stranke igral v Srbiji in po ujedinjenju v kraljevstvu Srbov, Hrvatov in Slovencev važno politično vlogo, tako na Krfu, v Ženevi in v narodnem predstavništvu. Bil je izredno inteligenten in moč z evropsko civilizacijo, ki je v politični borbi po svojih političnih načelih dosledno zasledoval zastavljene si cilje, ni se pa dal zavesti od politične strasti, da bi zapustil kdaj način borbe civiliziranega Evropejca. Kot taktik je bil zelo spreten. V dobi začasnega narodnega predstavništva je bil prometni minister, pozneje pa je prevzel portfelj ministra za notranje zadeve, ki ga je vodil tudi v Pašičevem kabinetu. Že zdavnaj, takoj po prvem atentatu, poizkušeno se nanj v Belgradu pred »Kolarcem«, ko se je vozil od zabave demokratske stranke, je podal demisijsko, ki jo je pozneje ponovil, pa je do zadnje rekonstrukcije Pašičevega kabineta na prošnjo prijateljev v stranki vztrajal na svojem mestu. Dasi ravno na očeh krogov, je bil bolehen ter se hotel odpočiti na letovišču v Delnicah, kjer je pa prestrigla nit življenja roka političnega zločinca.

Nova železnica med Reko in Ljubljano

REKA, 22. (Stefani.) Iz dobro obveščenega vira se je izvedelo, da je jugoslovensko ministrstvo za železnice odredilo, naj se začnejo dela za trasiranje železnice Kočevje—Brod—Moravice. Ta železnica bo imela za Reko veliko važnost, ker bo najkrajša zveza med Reko in Ljubljano. Promet med tema dvema mestoma bi bil potem mogoč, ne da bi bilo treba iti čez italijansko ozemlje.

Vlak povozil četo vojakov

ZAGREB, 23. Sročil se je dogodila na žel. mostu na Kolpi med Zagragom in Siskom velika nesreča. Čez most je koralala četa vojakov, ki je imela ponočno vaje, ravno, ko je prisrhal brzovlak. Strojevodnji je bilo nemogoče ustaviti vlak. Trije vojski so bili ubiti in okoli deset jih je bilo ranjenih.

Čehoslovaška

Pašić v Karlovih Varih

PRAGA, 23. Jugoslovenski ministrski predsednik Pašić pride najbrže še danes v Karlove Vane (Karlsbad). Pašića bodo spremljali nekateri visoki uradniki. Vsled tega pripisujejo listi Pašičevemu obisku posebno politično važnost.

Nova nemška stranka na Čehoslovaškem

PRAGA, 23. Nemški rokodelci v Šleziji ustanavljajo politično stranko, h ka-

teri bi imeli pristopiti vsi nemški rokodelci in mali trgovci čehoslovaške republike, kateri priznavajo lojalno novi položaj.

Trgovska pogodba med Čehoslovaško in Poljsko.

PRAGA, 22. Te dni sta odšla minister za trgovino dr. Hotovec in načelnik gospodarskega oddelka ministrstva za vnanje stvari inž. Dvoraček v Varšavo, da začrtata s poljsko vlado obrise trgovske pogodbe, ki se ima skleniti v doglednem času med poljsko in čehoslovaško vlado. Z ozirom na to potovanje je dobila »Prager Presse« iz merodajnega vira te le podatke:

Na gladkem poteku in skorajšnji dosegli dejanskih uspehov teh pogajanj ste obe državi prizadeti ne samo zaradi tega, ker je sklenitev trgovske pogodbe v vsakem oziru v njuni korist, temveč tudi zaradi tega, ker je to v korist konsolidacije srednje Evrope. Čehoslovaška je važno razpečevališče za poljski petrolej in derivate od nafte, a Poljska nudi zopet čehoslovaški republiki možnost izvažanja poljedelskih strojev, naprav za rafinerije itd., brez oziroma na vse druge stroške čehoslovaške industrijske produkcije. Važno točko teh pogajanj bodo tvorila tudi vprašanja transita, katerih ugodna rešitev bo odstranila mnoge tehnične ovire in pomanjkanja v prometu s sosedno državo. Tudi ureditev gospodarskih odnosov v obsejnem prometu bo prišla na dnevni red pogajanj. Kar se tiče oblike trgovske pogodbe, bo ta nekoliko različna od drugih pogodb, ki jih je Čehoslovaška že sklenila, ker je na Poljskem že vpeljana prosta trgovina, katere se vpletje kmalu tudi na Čehoslovaškem. Gotove težkoče tvori finančno vprašanje, posebno vprašanje načina plačevanja. Pokazalo se bo, da je potrebno olajšati plačilni promet in ukreniti potrebno za izenačenje valutnih razlik med obema prizadetima državama. V večji komisiji, ki bo odšla v Varšavo še le po povrnitvi ministra dr. Hotoveca, bodo zastopniki posebnih ministrstev in izvedenci v nekaterih industrijskih strokah.

Rusija

Velika lakota v Rusiji. — Trideset milijonov ljudi zapustilo iz obupa svoje vasi?

LONDON, 23. Dopisnik »Daily Expressa« brzojavlja iz Rige 22. t. m.: Trideset milijonov Rusov iz krajev, ki jih je zadela lakota, zapuščajo v obupu svoja bivališča in se selijo v kraje, kjer ni tako strašne draginje. Preden so ti nesrečni ljudje zapustili svoj dom, so jeli v zadnjem času pse, mačke in podgane. Sefitev gre v treh smereh: proti Sibiriji, proti jugu Rusije in Kavkazu in proti Moskvi. Vso živino, ki jo najdejo na poti, jo zakoljejo in pojejo. Žitnice, mimo katerih gre struja teh lačnih ljudi, so v hipu izpraznjene. Gruče napadajo vlake in jih plenijo, vsled česar nastaja v prometu velik nered. Bilo je pozvano vojaštvo, da brani mesto proti tej povodnji lačnih kmetov. V več krajih je prišlo do hudih spopadov med vojaštvom ter med lačno in obupano množico.

Izjave sovjetske vlade o lakoti v Rusiji
DUNAJ, 22. Neka radiobrzojavka sovjetske vlade pravi:

»Rusija preživlja sedaj krizo, katere se bodo gotovo veselili njeni sovražniki. Nekateri gubernije ob Volgi je pritisnila huda suša; žito je zgorelo, žetev je izgubljena. Nasprotniki sovjetske vlade izkoriščajo ta naravni pojav za svoje delovanje proti boljševiški vladi. Mi smo to pričakovali. V resnici stoji stvar in njihovi vzroki takole: Rusija je bila vedno klasična zemlja, v kateri je bilo vedno visoko število smrti otrok, zemlja neizobraženega ljudstva in lakote. Vzroke lakote je treba iskati v zemljepisnih razmerah in klimatičnih pojavih. Neizmerna ravan tipi od silnih vetrov. K temu prihaja še dejstvo, da se zemlja obdeluje s primitivnim orodjem. Zemlja, le površno izorana z zastarelimi plugi, se more držati mokrote. Dobro obdelovanje zemlje je neznano v Rusiji, kjer so neizmerne pokrajine močvirnate, dočim nekaterim pokrajinam povsem manjka vlaga. Kdor je kdaj obiskal Rusijo, ve, da stoji neizmerne pokrajine dobre, črne zemlje neobdelane, ker primanjkuje živina in dobra volja prebivalstva, da bi obdelala te kraje. Sedanje lakote sta kriva stari režim in narava«.

Nova mobilizacija v Rusiji. — Odnosaji z baltičskimi državami

HELISNGSFORS, 23. Tukajšnji uradni krogi potrjujejo vesti o novi mobilizaciji v sovjetski Rusiji. Baje gre le za delno mobilizacijo, ki so jo povzročili nemari na Daljnem vzhodu. Kljub temu pa je mobilizacija najbrže tudi v zvezi z diplomatskim pritiskom, ki ga vrši sovjetska vlada na Litvo in Lotvinsko.

Pred par dnevi je bil Litvinov, ki ima baje odlično besedo v ruski zunanji politiki, v Revelju in je v imenu moskovske vlade opozoril estonsko vlado, da Rusija ne bo dopustila, da bi se k zvezi med baltičskimi državami pridružila tudi Poljska. To bi bilo za Rusijo »casus belli«.

Baltičske države

Ustava nove lotvinske republike — Zanemive določbe o razmerju med volilci in parlamentom

RIGA, 23. Lotvinska, ki je ena od petih držav (Finska, Estonska, Lotvinska, Litva in Poljska), katere so nastale ob robu bivše ruske carevine, je dobila svojo ustavo. Ustavodajna skupščina lotvinske države, ki je bila sklicana v mesecu maju lanskega leta, je ravnokar sprejela v tretjem čitanju načrt ustave nove republike.

Evo glavne točke te ustave: Lotvinski parlament ali sejm bo štel 100 članov in bo imel svoje seje v Rigi. Poslanci se bodo volili na podlagi direktnega, tajnega, splošnega, enakega in proporcionalnega volilnega reda. Volilno pravico imajo moški in ženske in obojni se lahko volijo za poslance. Volilna pravica se začneja za oba spola z 21. letom. Izvršna oblast je poverjena predsedniku republike, ki se izvli za dobo 5 let potom ljudskega glasovanja. Predsednik mora imeti vsaj 40 let. Ista oseba ne sme biti predsednik več kot 10 let zaporedoma. Predsednik republike nima nikake politične odgovornosti. Vsi odloki morajo biti sopodpisani od ministrskega predsednika ali drugega poklicanega ministra. Predsednik predstavlja državo nasproti inozemstvu, sprejema diplomatske zastopnike drugih držav, izvršuje sklepe sejma o ratifikacijah mednarodnih pogodb, je vrhovni poveljnik armade, objavlja vojno na podlagi tozadavnega sklepa narodne skupščine, imenuje v času vojne vrhovnega poveljnika in ima pravico ukreniti potrebne vojaške mere, ako druga država napove Lotvinski vojno ali napade njene meje. Predsednik ima dalje pravico razpustiti narodno skupščino, toda samo enkrat iz istega vzroka. V slučaju razpustitve razpiše nove volitve, ki se morajo izvršiti kvečjemu dva meseca po razpustitvi stare skupščine.

Zakonodajno postopanje je urejeno po tej novi ustavi v splošnem kakor v drugih državah. Važno izjemo dela čl. 63. ustave, ki daja volilec pravico, predlagati narodni skupščini nove zakone. V ta namen pa morajo predlagatelji dokazati, da je vsaj petina vseh volilcev za zakonski načrt, ki ga hočejo predložiti zbornici. Volilci imajo tudi pravico razveljavljati zakone, ki so bili sklenjeni v sejmu. V takim slučaju se vrši ljudsko glasovanje, a sporni zakon se razveljavi, ako se je ljudskega glasovanja udeležila vsaj polovica vseh volilcev in ako je večina glasovala proti zakonu. Na ta način je v lotvinski ustavi uzakonjena pravica volilcev do nadzorovanja delovanja svojih poslancev.

Volilci imajo tudi pravico predlagati spremembo ustave. Odnosi predlog se izroči predsedniku republike in mora biti podpisani vsaj od petine vseh volilcev. Ako ima predlog dovolj podpisov, ga mora predsednik izročiti sejmu radi razprave. Ako se sejm ne siriinja s predlogom, se vrši ljudsko glasovanje. Ako je pri ljudskem glasovanju glasovala vsaj polovica volilcev za spremembo ustave, postane predlog zakon in nova ustava stopi na mesto stare.

Italija

Nadaljevanje razprave o vladnih izjavah v zbornici

RIM, 23. Razprava o vladnih izjavah se v zbornici nadaljuje. Prvi je govoril na snočni seji komunist Bombacci, tržaški poslanec. Bombacci je najprej kritiziral vladni program. Ugotovil je, da ta program ne vsebuje ničesar, kar bi se dalo posebej poudariti. Že sam ministrski predsednik je dokazal svojo popolno nesposobnost za treznega politika, ko je l. 1915. pisal v reviji »Nuova Antologia«, da bodo zadostovali za italijansko vojno dve milijardi in trije meseci. Tudi stranke, ki sestavljajo vlado, so izgubile svoje ideale in se dale vsužnjiti ljudem, ki hočejo voditi kot papeževi emisariji italijansko politiko. Strankam na desnici, ki upajo, da bo politika sedanjega ministra vnanjih stvari drugačna, nego je bila politika njegovih predhodnikov, pravi govornik, da se motijo, kajti sedanji minister vnanjih stvari je, kakor vsi od l. 1870. dalje, le dvorni minister. Bombacci vpraša, kakšni dogodki so tako ublažili globoko nasprotje med Bonomijem in Gasparottom, da je ta mogel sprejeti vojno ministrstvo v Bonomijevi vladi. Govornik pravi, da je Bonomijev program le »bluff« in obžaluje, da italijanska vlada ne išče stikov z Rusijo, kakor to delajo vse druge vlade. Vpraša, ali je orožje, ki ga je Italija poslala na Poljsko, namenjeno proti sovjetski Rusiji.

Kar se tiče notranje politike, ugotavlja, da Bonomi ni znal zavzeti proti nasilju, ki se širi, odločnega in določnega stališča. Zato bo komunistična stranka nadaljevala svoj ostri, toda lojalni boj, kakor pristojna stranka, ki predstavlja moč proletariata. Komunistična stranka ne more sprejeti poziva k pomirjenju od vlade, ki ne kaže dovolj moči, da bi se mogla dvigniti nad buržoazijske koristi. Poziva vlado, naj vzpostavi državni ugled. Res je vroče — pravi Bombacci — toda sedaj ni čas za počitnice, ker državi grozi poguba in po njej tava smrt. Mi nismo proti državi, temveč samo proti režimu, ki vlada v njej. Ko nam govorite o pomirjenju, kaj mislite s tem? Da naj se mi odrečemo svojega programa? To bi bila podlost, katere ne morete zahtevati od nas. Bonomi hoče reakcijo? Naj jo začne, naj odpre grobove: mi imamo svojo vero.

Bombacci zaključuje svoj govor, »oudarjač« med silnim krikom, da bo komunistična stranka dosegla svoj cilj, ko bo zaplapolala na Campidoliju zastava sovjetske republike.

Socialist Turati pravi, da bi bila nova vladna kriza škodljiva v vseh oziirih. Govornik obžaluje, da ni Bonomi omenil v svojem govoru, kako misli rešiti gospodarsko krizo. Tudi izjave glede vzpostavitve spoštovanja zakona ne morejo imeti dejanskega pomena, ker se ne ve, kakšna sredstva namerava uporabiti ministrski predsednik, da doseže ta cilj. Pri reševanju gospodarske krize se morajo opustiti navadne preizkušne formule. Država ne sme podpirati zasebnih koristi, ki so v navzkrižju s splošnimi državnimi koristmi. Italija se mora šteti med najbolj uboge države zaradi pomanjkanja rudnikov premoga, železa in zaradi pomanjkanja zemlje, katere ni zadosti, da bi mogla prehraniti prebivalstvo. Treba je odločnih ukrepov za izboljšanje tega položaja, posebno kar se tiče za izpremenitev neplodne zemlje v plodno. Zakonodajev v tem oziru je zelo pomanjkljiva in znalo bi se roditi, če se ne bo začelo delati na tem polju, da bo Italija morala sprejeti ponudbo Nemcev, ki predlaga Italiji, naj jim dovoli, da namesto izplačanja vojne odškodnine organizirajo delo italijanske »osvoboditve«. Turati poudarja, da odgovarja pomanjkanju gospodarskega programa tudi pomanjkanje političnega programa. Le če bo vlada prišla pred deželo z določnim gospodarskim programom, bo našla podporo pri proletariatu in inteligenci, ki živi od svojega dela.

Fašist De Stefani pravi, da je potrebna za vzpostavitev miru trdna volja, katere manjka vladi in parlamentu. Poziva vlado, naj podpira narodni kapital, toda ne s tem, da pleni dobičke. Razlaga fašistovski program, o katerem pravi, da mu je cilj zrušenje starega zgodovinskega materializma. Glede zadrugištva pravi, da je koristno in vredno življenja, če se vzdržuje z lastno močjo, a ne z državno podporo. S podpiranjem zadrugištva podpira država večkrat socializem v boju proti državi. Zaključuje svoj govor, poudarjajoč, da morata vlada in parlament menjati dosedanje smer, če nečeta, da naredi to država sama.

Začela se je nato zopet razprava o dogodkih v Sarzanu.

Fašist Mussolini vpraša vlado, ali ima novih poročil o dogodkih. Bonomi izjavlja, da po zadnjih spopadih ni bilo več izgradov, le po bližnji okolici Sarzana vlada veliko razburjenje. Vlada pa je ukrenila vse potrebno, da se vzpostavi red. Mussolini polemizira s Turati-jem in Bombaccijem in pravi, naj se ne misli, da more vlada upogniti politično in vojaško moč fašizma. Fašisti so pripravljani na mir, toda tudi na boj do skrajnosti.

Te Mussolinijeve izjave so izzvale energičen odgovor ministrskega predsednika, kakor se še ni slišal v italijanski zbornici, ko se je govorilo o fašistih.

Bonomi je obžaloval, da so se pogajanja za pomirjenje med strankami začasno prekinila in izrazil upanje, da se bodo kmalu začela. Toda — je — »oudaril Bonomi — ker se je govorilo o namenu nadaljevanja borbe, izjavljam v očigled tej grožnji z meščansko vojno kot predsednik vlade, da se bom temu uprl za blagor Italije z vsemi sredstvi.

Te izjave je vsa zbornica burno pozdravila, le fašisti so se začeli razburjati. Fašist Dino Grandi se je celo zaletel proti skrajni levici, da bi koga dejanski napadel. Predsednik je prekinil sejo in dal izprazniti tribune. Po zopetni otvoritvi se je obžaloval, da ne more uporabiti proti Grandiju čl. 41. pravilnika, ker ga ni imel čas dvakrat pozvati k redu. Zagotavlja pa, da bo drugič postopal z vso strogostjo. Nato se je zaključila seja. Po seji je prišlo do spopada, v katerem je poslanec Grandi pritisnil komunistu Remondinu krepko klofot. Poslednji je nameraval reagirati, toda prisotni poslanci se je posrečilo ju pomiriti, nakar je incident končal.

Fašistovski izgredi pri Carrari
Dva mrtva

CARRARA, 23. Včeraj je gruča fašistov kljub raznim varnostnim odredbam izvršila blizu Carrare kazenski pohod in je ubila dve osebi. Bile so ukrajene potrebne mere, da se slični pohodi v bodoče preprečijo.

Fašistovski shod v Rimu. — Načelni sklepi o nadalnji taktiki fašizma

RIM, 23. Včeraj popoldne se je vršil v Rimu shod zaupnikov italijanskih fašistovskih zvez. Zborovanju so prisostvovali tudi fašistovski poslanci. Na dnevnem redu je zavzemalo glavno mesto vprašanje nadaljne taktike fašizma. Po dolgi razpravi, katere se je udeležilo mnogo govornikov iz vseh krajev Italije, je shod sklenil, da izda glavna fašistovska zveza proglas na narod in da se razpošljejo vsem krajevnim zvezam okrožnice s pozivom, naj prenehajo z vsakim nasilnim nastopanjem razen v slučaju silobrana in naj se vzdržijo vsakega nasilja proti zadrugam.

Anglija

Angleška dolnja zbornica proti preklicu odredb proti Nemčiji

LONDON, 22. Lloyd George je izjavil v dolnji zbornici, da ne more ničesar povedati ne o preklicu odredb proti Nemčiji ne o vprašanju Gornje Šlezije, preden se ne sestane vrhovni svet, ki se bo bavil s temi vprašanji. Ob koncu se je predložil poslanec Wedwood Benn resolucijo, naj se obustavi izvajanje zakona o pristojbinah od nemškega izvoza. Rekel je, da ta zakon ni dosegel svojega cilja in da dela angleški trgovini velike stitnosti. Sir Goodfrey Collins je podpiral to resolucijo. »Nemški minister Robert Horne je ugovarjal resoluciji in je naglašal, da je imel omenjeni zakon popoln uspeh, kajti precej po tem, ko je bil sprejet, so Nemci predlagali, naj se pobira davek po 20% od nemškega izvoza. Tisti, ki obsojajo ta zakon, se sklicujejo na male svote, ki so se skupile do sedaj. Temu pa so krivi splošni zastoj v trgovini, stavka rudarjev in težkoče, ki so se pojavile pri izvažanju tega zakona. Te težkoče pa so sedaj odpravljene in v prvih treh tednih meseca julija se je skupilo 114.000 funtov nasproti 79.500 funtov v juniju, 22.000 v maju in 5780 v aprilu. Ob zaključku je finančni minister izjavil, da ni res, da bi odredbe proti Nemčiji ovirale angleško trgovino. Vsa predvidevanja so se uresničila in ob koncu davčnega leta se bodo lahko videli lepi uspehi. Resolucija poslance Bennja je bila odklonjena.

Odnosaji med Anglijo in Francijo

LONDON, 23. »Times« se bavi v svojem včerajšnjem uvodnem članku z nevarnostjo lakote, ki grozi Rusiji, in z resnimi političnimi zapletljaji, ki bi znali nastati vsled te nevarnosti. Spričo te bojazni — pravi list — se zdi da je vprašanje Gornje Šlezije stopilo v ozadje. Ne sme se dovoliti, da bi to vprašanje kljub svoji važnosti povzročilo zamero med Francijo in Anglijo, kajti zavzemkom ni bilo nikdar bolj treba popolne slege kot sedaj, ko grozijo nove nevarnosti z vzhoda.

Lloyd George je izjavil, da se vprašanje Gornje Šlezije ne more odložiti, dokler se ne sestane vrhovni svet. »Chicago Tribune« zatrjuje, da je francoska vlada že določila svoje strokovnjake za Gornjo Šlezijo. Pariska vlada torej vstraja pri svojem stališču, da je treba poslati v Gornjo Šlezijo pojačanje in komisijo strokovnjakov, dočim vstraja londonska vlada pri svojem t. j. da naj se ne pošljejo pojačanja, temveč naj se sestane vrhovni svet. To nesoglasje pa se bo v kratkem izravnilo.

Mirovna pogajanja med Anglijo in Irsko
Kaj ponuja Anglija Ircom

LONDON, 23. De Valera se je povrnil včeraj zvečer iz Londona na Irsko. V Dublinu mu je priredilo prebivalstvo navdušen sprejem. Ogromna množica je

takorekoč oblegala dublinsko mestno palačo. De Valera se je moral vdati želji množice in ji je govoril s stopnic občinske hiše. V svojem govoru je rekel med drugim, da sta dali zadnji dve leti Irce dragocene nauke. Predvsem so Irce videli, da bo irsko ljudstvo doseglo svojo svobodo z dejanji in ne z besedami. Ob zaključku je rekel, da bodo Irce gotovo dobili zaželjeno svobodo, ako bodo tudi v bodoče nadaljevali svojo borbo na isti način kakor v zadnjih dveh letih. V pogovoru s nekim londonskim listom je De Valera izjavil, da je sicer bodočnost negotova, da pa trdno upa, da bo stvar Irce končno zmagala.

»Daily Chronicle« piše, da ni Lloyd George dal De Valeri nikakih obljub, temveč mu je rekel le, da bo vlada sprejela ustavo Irce in da bo dala jugu in severu Irce avtonomno vladno po vzorcu južnoafriške avtonomije, ako predložita južni in severni del Irce svoje tozadevne zahteve ustavnim potom. Na Irskem pa bi ostale angleške čete radi zaščite namestnika angleškega kralja. Policija bi bila pod irskim nadzorom.

»Daily New York Herald« je nosvilil včeraj pogajanjem svoj uvodni članek. List zaključuje svoja izvajanja s sledečim stavkom: »Vlada je obrazložila De Valeri svoje stališče, a De Valera pa bo sporočil irskemu ljudstvu. Obe stranki sta ohranili iste dobre upe, ki sta jih imeli prej. Lahko se reče, da so se dosežanja pogajanja razvijala strogo po določenem načrtu, kar je zelo dobro znamenje.«

Belgija

Narodni spor v Belgiji. — Burni prizori v bruseljski zbornici radi zakona o rabi jezikov — Začetek francoskega iredentizma

BRUSELJ, 23. Narodno vprašanje je bilo tekom celega letošnjega zasedanja belgijskega parlamenta nekako v ozadiju; ker sta imeli obe zbornici na dnevnem redu določena vprašanja, katerih takojšnjo rešitev je zahtevala splošna državna korist. Poleg cele vrste zakonov socialne in finančne narave, ki jih je spresel belgijski parlament v letošnjem zasedanju, je zavzemala razprava o reorganizaciji belgijske armade najvidnejše mesto na dnevnem redu in je zahtevala razmeroma največ časa. Končno je bil sprejet tudi zakon o preuredbi vojske in s tem je bil glavni del programa izpolnjen.

Kakor hitro pa je imel parlament glavno delo za seboj, je planilo narodno nasprotje med germanskimi Flamandci in francoskimi Valonci zopet v svojo silo na dan. Ko je poslanska zbornica na svoji zadnji seji preteklega tedna določila dnevni red še za par sej, ki jih bo imela, preden se parlament razide na počitnice, je zahteval g. Cauwelaert, poslanec iz Antwerpena in pristaja belgijske katoliške stranke, naj zbornica razpravi še pred počitnicami o načrtu zakona za ureditev jezikovnega vprašanja v državni upravi. Vlada se je takoj pridružil temu predlogu in ministrski predsednik ga je zbornici priporočal. Pri predlogu pa so se odločno vzdignili poslanci levice, kjer sedijo večinoma valonski liberalci in socialisti. Obojni so protestirali proti temu, da bi se tako važna zadeva spravljala na dnevni red ravno zadnji hip pred počitnicami, ko je zbornica že trudna. Pri takšnih okoliščinah je vsaka resna razprava nemogoča. Flamandski poslanci so ta izvajanja odločno pobijali in so naglašali, da gre pri tem le za formalnost, kajti glavno nalogo je opravil že senat, ki je vrnil zbornici zakon, katerega je zbornica sprejela že lansko leto. Radi razumevanja te zadeve in razburjenja, ki jo je povzročila, je treba ponoviti, da je zbornica že približno pred enim letom rešila jezikovno vprašanje. To pa se je bilo zgodilo tudi tik pred počitnicami. Radi tega so vzporili Valonci proti zakonu silno propagando. Vsled te propagande si senat ni upal potrditi omenjenega zakona, temveč ga je predelal in ga spremenjenega vrnil zbornici. Valonski poslanci, ki so načelni nasprotniki vsakega zakona o rabi jezika, ker se z njim uzakonja dvojezičnost uprave po vsej državi na škodo francoščine, so tembolj ogorčeni, ker zahtevajo Flamandci tudi letos, naj se to vprašanje reši tik pred odčititvijo parlamenta.

Pri razpravi o predlogu flamandskega voditelja je prišlo do burnih sporov. Značilno je sporenje med pravosodnim ministrom socialistom Vanderveldejem in socialisti valonske narodnosti. »Shod naše stranke — je rekel minister Vandervelde — je odobril načelo zakona o rabi jezika. Moji prijatelji govorijo potemtakem v svojem osebnem imenu in ne v imenu delavskega sloja.« Proti ministru Vanderveldeju so vstali tedaj valonski socialistični poslanci in so mu kričali, da so oni zastopniki socializma in valonskega ljudstva in da govorijo v njegovem imenu. Poslanec Pierard je podal sledečo izjavo: »G. Vandervelde podcenjuje zanimanje valonskega delavskega sloja za to vprašanje. On podcenjuje tudi važnost tega zakona, s katerim se vpeljuje v Valoniji obvezna dvojezičnost. Rad bi me ne naj se zakon sprejme, saj itak vem, da hočejo Flamandci Valonce uničiti.«

Minister Hymans je hotel posredovati med obema strankama. Predlagal je, naj bi se to vprašanje odgodilo do septembra s tem, da bi tedaj prišlo takoj na dnevni red. Hymansov predlog je bil odklonjen z 72 glasovi proti 41 in 2 očitni. Načrt zakona o rabi jezika bo torej na dnevnem redu še pred počitnicami. Nasprotje med obema belgijskima narodnostima pa se ne bo nikakor pogleglo in Valonci bodo organizirali zopet srdito propagando po občinah. Protest valonskega prebivalstva, ki se bo čutilo vsled zakona o dvojezičnosti ponižano in zatirano, zadobiva bolj in bolj oblike pravega francoskega iredentizma na belgijskih tleh.

Francoski listi iz Francije zasledujejo celo zadevo z velikim zanimanjem in odpor valonskega prebivalstva očitno odobravajo in spodbujajo.

Nemčija

Nemčija in pomoč Rusiji

BERLIN, 23. Wolffov dopisni urad pravi, da je obveščen iz dobrega vira, da se bo nemška pomoč Rusiji omejevala na pošiljanje zdravil in bolniških strežnikov. To pomoč bo Nemčija pošiljala potom Rdečega križa. Vsled slabega položaja, v katerem se nahaja prehrana nemškega naroda, ne bo Nemčija mogla dati nikake pomoči v živilih.

Albanija

Vstaja v severni Albaniji udušana

PARIZ, 23. Albanski dopisni urad izjavlja, da je vest, ki so jo objavili nekateri listi, češ da je albanska vlada v Tirani naklonjena Turkom, brez vsake podlage. Isti dopisni urad pravi, da so bile vesti o vstaji Miriditov pretrpane. V resnici je bilo le nekoliko izgrediv, ki jih je zanetil neki Marko Gjonima. Ti izgredivi so bili takoj udušeni in Marko Gjonima je pobegnil v Jugoslavijo.

Turčija

Turki začeli svojo protiofenzivo. — Turška vojska zopet zavzela Afium Karahisar?

ANGORA, 22. Glasom vesti s fronte jemljejo Turki s seboj pri svojem umikanju ves material. Turško desno krilo se nadalje bori z grškim levim krilom. Grško levo krilo ne napreduje več. Na vseh drugih delih fronte se bitka nadaljuje.

Iz Carigrada javljajo, da je bilo po bitki pri Kutahiji spravljeno v Smirno 2000 grških ranjenih vojakov. Turška protiofenziva se razvija na obeh krilih. Po zadnjem turškem poročilu je turška armada zopet zavzela Afium Karahisar in Dumlugundir. Grška je postavljena tako v zelo težak položaj, ker gre najverjetneje del hrane, ki se dovažja iz Smirne, skozi te dve mesti.

PARIZ, 22. Turški dopisni urad v Parizu zanika vesti o domnevnem protikomunističnem gibanju in političnih atentatih v Angori.

Ne pozabite žrtv v Istri!

bito v vojnem času so spoznali, koliko je vreden kruh in tudi polenta, ko moke ni bilo. — A s tem se je stara navada za vedno odpravila.

Ze prej so prodali skladiščne prostore na Vrhniki. Ko se je napravila železnica čez Logatec do Trsta so iskali druge cenejše zveze z rudnikom. Delali so ceste čez »Zalo« in od leta 1857 je šel ves promet po železnici do Logatca in potem po novi cesti Hotedrišica-Godovič-Istrija. Zato so razpisali v »Laibacher Zeitung« da prostovoljno prodajo veliko, leta 1872 kupljeno stavbo na Vrhniki, v katero so skladali žito, živo srebro in druge potrebščine za Idrijo. V oglasu 26. februarja 1861 so jo cenili na 3050 gl., a kupil jo je Ignacij Jelovšek za 1850 gl. V ožjem stiku z žitom so bili mlinci. V Idriji sta bila 2 erarična mlina, ki sta bila v najemu, in še 4 zasebni mlinci. Od zadnjih je bil najstarejši v Zali, kajti stal je že tam leta 1635; tudi mlin v Podroteji se omenja leta 1770. Hiša, v kateri je sedaj elektrarna Kogovšek, je bil tudi eraričen mlin. Ker pa je malo donosna, so jo prodali.

Zasebni mlinarji so mleli ceneje, kakor erarični, ki sta bila vezana na pogodbo. Tudi nista mogla tako urno dostreči strankam, ker sta mlela večino

Boj tirolskih Nemcev za njihove jezikovne pravice

Glasilo tirolskih Nemcev »Der Tiroler« piše: »Znano je, da dovoljuje italijanski osnovni državni zakon (tako zvan Albertinski statut) v členu 62. poslancem in senatorjem Val d'Aoste uporabo francoskega jezika. Obstajajo pa še druga določila, ki so v jezikovnem vprašanju velike važnosti.«

S kr. dekretom od 10. novembra 1920 št. 1649 so se raztegnila določila starega kraljevstva o razlaševanju zakonov in dekretov na nove pokrajine. K tem določilom spada tudi zakon od 23. junija 1854 št. 1731, ki pravi v členu 4. odstavek 2 med drugim sledeče:

»Zbirka vladnih ukrepov mora vsebovati v ločenem vrstnem redu prevod vsakega dekreta v francoski jezik, in sicer za rabo onih občin, v katerih se govori ta jezik. Ta prevod mora biti podpisan od ministra, ki je stavljal predlog, in vidiran od oskrbnika državnih pečatov. Imenovani prevod se vstavi istočasno s izvirkom (ki je italijanski). Vlada mora skrbeti za to, da se vselej v vseh glavnih krajih občine nabije javno en izvod zakona. V občinah, v katerih je v rabi francoski jezik se mora nabiti tudi en izvod imenovanega prevoda.« Člen 8. odreja končno, da mora oskrbnik državnih pečatov skrbeti zato, da se izvirk skupno s francoskim prevodom izroče generalnim arhivom.«

Kakor 62. člen statuta tako nučijo tudi določila, ki so se obenem s statutom raztegnila na naše ozemlje, zadošten razlog, da se pri izvrševanju teh predpisov dovolijo po nalogu tudi nemškemu jeziku dejstvo iste pravice kakor francoskemu jeziku. Iz gornjih določil izhaja pa tudi, da se morajo po duhu zakona postaviti razlaševati na način, da jih lahko vsak državljan popolnoma samostojno v vsej njihovi vsebini spozna in razume. Zato je bila izdana gornja določba o jeziku, za to se glasi tudi splošno določilo izvršilne narabe, ki je bila raztegnjena na našo deželo (s kr. dekretom od 28. novembra 1919. št. 810), v členu 8. odstavek 2 tako le: »V celoti se tiskajo v razglasitvi: 1. vsi zakoni; 2. kr. dekreti, katerih popolno poznavanje zanima vse državljan.«

Člen 18. iste naredbe se glasi: »En izvod zakonov in kr. dekretov, ki so v svoji celoti v uradni zbirki vpisani, se mora takoj po tisku razposlati vsem občinam kraljevstva.«

Zakoni in kr. dekreti se morajo tedaj pri nas priobčiti v celoti, in sicer v nemškem dobesednem in polnovrednem prevodu. Da velja to seveda prav posebno za zakone, ki so, kakor n. pr. kazenski zakon, za čast, življenje in imetje državljanov izredne važnosti, o tem ni treba zgubljati nobenih besedi. Le tako razlaševanje zakonov bi podalo dokaz, da velja za vse enaka pravica in da je vsakemu državljanu dana resnična možnost, spoznati natanko zakon v svojem materinem jeziku. To zahteva duh zgodnjim imenovanih določil.«

II. in III. Internacionala

Pričujoči članek bo najbrže vzbudil odpor pri mnogih, ki se bavijo s komunistično teorijo. Ker se bo pa naziranje pisca še le popolnoma razjasnilo v sledečih člankih, prosimo čitatelje, naj izrečejo tudi končno sodbo šele po priobčitvi celote.

Skoraj pred 80 leti sta Marx in Engels napisala v »Komunističnem manifestu«, da se cilji komunizma »dado doseči le po nasilnem prevratu vsega dosedanjega družabnega reda.«

Prva internacionala je ostala zvesta nifestu in v njem zapopadenemu revolucionarnemu načelu. »Po porazu irških delavcev — govori Engels l. 1890. v svojem III. predgovoru k manifestu — v juniju 1848. l. ga je vstajajoča reakcija potisnila v ozadje (namreč »Manifest«) in končno ga je z obsojdo kölnskih komunistov v novembru 1852. doletelo »pravomočno« prokletstvo. Hkratu z delavskim gibanjem, ki se je zbudilo po februarški revoluciji, je zginil tudi manifest iz javnega pozorišča v ozadje.

Ko se je evropski delavski razred zadostno okreplil za nov napad proti moči

vladajočih razredov, je nastala »Internacionalna delavska asociacija«, ki si je postavila za nalogo, zbrati vse bojevitoe evropske in ameriške delavstvo v veliko armado. Zatorej ni mogla temeljiti na načelih, izraženih v manifestu.«

Iz teh Engelsovih besed je jasno razvidno, da druga internacionala, ki je le nadaljevanje »Internacionalne delavske asociacije«, ni temeljila na revolucionarni osnovi »Komunističnega manifesta«, dasiravno so se njeni voditelji priznavali za marxiste in tudi okraševali svoje politično delovanje z revolucionarnimi frazami in dasiravno je manifest osnova cele Marxove teorije.

Novo razdobje v zgodovini delavskega gibanja je započel Lenin s povratkom k revolucionarnim načelom »Komunističnega manifesta« in z revolucijo samo.

Se več, Lenin je izvršil ali vsaj skušal izvršiti v celoti ves izvrševalni program manifesta, ki se doslovno glasi takole:

1. Odprava zemljiške lastnine in uporaba zemljiške rente za državne izdatke.
2. Velik progresivni davek.
3. Odprava dednega prava.
4. Konfiskacija lastnine vseh emigrantov in upornikov.
5. Osredotočenje kredita v državnih rokah potom narodne banke z državnim kapitalom in izključnim monopolom.
6. Osredotočenje prometa v državnih rokah.
7. Pomnožitev narodnih tovarov in proizvodnih sredstev. Boljšanje zemlje po skupnem načrtu.
8. Prisilno delo za vse; ustanovitev industrijskih armad, zlasti v poljedelstvu.
9. Spojitev poljedelskih in industrijskih obratov; krčenje prepada med mestom in deželo.
10. Javna in brezplačna vzgoja vseh otrok. Odprava otroškega dela v tovarnah v današnji obliki. Združitev vzgoje s stvarno produkcijo itd.

Lenin je skušal torej izvršiti v ruski revoluciji ves ta gospodarsko-revolucionarni program, dasiravno ta program v svoji celoti ni na nikem osnovan in je v nasprotju z ostalim Marxovim znamenitim delom — diletantičen in utopičen, posebno pa nasprotuje osnovnemu kamnu Marxove teorije o zgodovinskem materializmu, ker brez nasdomestila ruši in onemogoča, ne kapitalistični gospodarski sistem, marveč vsa gospodarsko delovanje sploh, vsled česar uničuje pogoje materialnega obstoja širokih ljudskih mas in je torej antimaterialističen ter mora vzbujati odpor mas.

Marx in Engels sta pozneje sama prišla do spoznanja, da ta izvrševalni program ni realističen, kar sta v svojem prvem predgovoru k manifestu, napisanem v Londonu l. 1872. izrazila s sledečimi besedami:

»Praktična uporaba teh načel, — javlja nifest sam, zavišaj povsod in vselej od zgodovinskih danih okolištin, in zategadelj ni pokladati posebne važnosti na revolucionijske odredbe, našteje koncem odstavka II. (t. j. zgoraj navedenih 10 točk. Op. pisca). Ta pasus bi se danes v marsičem drugače glasil. (Zal, da M. in E. nista povedala kako naj bi se glasil.) V očigled neizmernemu razvoju veleindustrije v poslednjih 25 letih in z njo napredujoči strankarski organizaciji delavskega razreda, v očigled praktičnim izkušnjem iz februarске revolucije, zlasti pa iz pariške komune, ko je bil proletarijat privrkat dva meseca na političnem krmlju, je ta program mestoma zastarel. Zlasti je komuna dokazala, da delavski razred ne more kratkoma — vzeti zgotovljenega državnega stroja in ga uporabljati v lastne smote.«

Nerazumljivo je, kako da je mogel Lenin obračati tako malo pažnje na to velevažno svarilo Marxa in Engelsa.

Ako primerjamo politiko II. in III. internacionala z Marx-Engelsovim nifestom, pridemo do zaključka, da ga je II. popolnoma prezrla, medtem ko ga je III. vzela preveč doslovno. Vendar pa je popolnoma razumljivo postopanje obeh internacional. II. internacionala je ostrašil polom proletarske revolucije, posebno pariške komune in začela je, preziraje manifest, iskati nova pota, ki so jo pa vedno bolj odvajala od cilja,

kar je posebno jasno spoznal današnji voditelj III. internacionala, Lenin, ki se je povrnil na prvotno začrtano revolucionarno pot.

Sedaj, ko imamo pred seboj zgodovinske rezultate obeh politik, nam je seveda da analiza obeh teorij, reformistične in revolucionarne, znatno olajšana.

Marx je znanstveno dokazal, da je polom kapitalističnega sistema neizogiben in da mora njemu slediti socializem. To je nepobitno in o tem je danes prepričana ogromna večina resnega, politično mislečega človeštva.

Spor se vodi le o vprašanju, kako naj se izvrši prehod iz starega v novi gospodarski sistem.

O tem pa bomo govorili v prihodnjem članku.

Odpri pismo izred. kom. g. Josipu Dovganu v Postojni

V »Edinosti« z dne 15. julija 1921 št. 166 sem prebral Vaš zagovor, v katerem se nahaja sledeči stavek: »Kaj je storil oni, ki je njegova dolžnost in ki je plačan za to, da naše želje pri vladni napravi, občinstvo dobro ve, da — nič.«

S tem ste se na prav neroden način in menda nepremišljeno obregli v me ne in me na ta način izživete. Seveda se Vam moram kot javna oseba odzvati, pa nikar naj Vas ne žali, da Vam moram povedati marsikatero resnico, katero bi zamažal, ako me ne bi provocirali.

Vi meni očitate, da sem kot posl. plačan, kar je resnica in odgovarja določilom volilnega zakona. Po istem zakonu pa poslanec ne sme odkloniti tega honorarja, ki služi pri sedanjih razmerah komaj v delno pokritje njegovih stroškov; pač pa Vi, gosp. izredni komisar, gledate Vaše plače to lahko storite in pričakujem, da boste tudi to storili v prid občinski blagajni.

Res je, da mora poslanec zagovarjati interese svojih volilcev in občin, zamore pa to le tedaj uspešno vsiti, ako prizadeji spravijo dotične zadeve v pravi tir, z eno besedo, ako napravijo vloge na pristojno mesto, kjer jih mora poslanec zagovarjati. Samo akademično razpravljanje poslancev »pri vlad«, kakor Vi pravite, ne bi imelo uspeha, ker se vlada lahko menja, še predno pride zadeva do pristojnega urada. Vi imate v svojem programu različne želje, ki jih v Vašem izgovoru navajate, katerih pa ne spravite naprej. Spominjam, da sem že pri prvem sestanku Postojnčanov omenil, da bo treba za Stranski vodovod izdelati generalne in detaljne načrte in tozadevni proračun, iz katerega bo razvidno, ali je sploh ta misel izvršljiva, in brez katerih sploh ne bi mogla vlada podpirati takega podjetja. Kaj ste v tem oziru storili, mi ni znano, na vsak način pa ta zadeva ni še tako zrela, da bi mogel na merodajnem mestu posredovati. Kar se tiče bolnice, izposlujte pri deželnem odboru v Gorici, da se razpiše mesto zdravnika, ki naj bo zmogel deželnega jezika. Kar se tiče ceste na Godovič, in ne na Podkraj, se mora ta iz javnih ozirov izpeljati, ker potrebuje Idrija, ki je sedaj od Logatca odrezana, in glede prometa navezana le na Sv. Lucijo »Gorica, krajšo zvezo na Postojno. Ravno tako potrebuje vodo južna železnica, katero je dosedaj dobivala iz Rakke in Logatca. Isto velja tudi glede elektrike. To so tedaj naprave, ki jih bo Postojna kot obmejno carinsko mesto dosegla, ker bodo tudi državi sami služile, torej ne po Vaši zaslugi, g. izredni komisar.

Lepo je od Vas in je tudi Vaša dolžnost, da se potegujete za koristi občine, tozadevna posredovanja pa naj bi se vršila ob pravem času in v nikakršni zvezi s slavnostjo, ki ne prihaja iz sre ljudstva in ki je bila popolnoma enostranska.

Ko smo slovenski poslanci vstopili v tukajšnji parlament, smo podali izjavo, iz katerih izhaja, da hočemo biti Slovenci zvesti državljan, da hočemo spoštovati zakone, ampak da ostanemo vedno zvesti svojim idealom, t. j. da smo državljan Italije, toda Slovenci, kateri hočemo ostati.

Nekaj zgodovine idrijskega rudnika

Prvi se oglašal Ant. Kristan, voditelj soc. demokratov, kateremu je bilo vedilo do tega, da mladi rudar prejme več denarja in se potem toliko lažje vpiše v njih organizacijo in mu ne bo trdo šlo za društveni prispevek. On je odločno govoril za denarno plačo. V imenu takratne napredne stranke je razmotril župan Drag. Lapajne, da je to sicer stara navada, kateri se težko odrečejo, a to so že patriarhalne razmere. Očaki Abraham, Izak, Jakob so si menjavali prideleke, sedaj smo pa že bolj napredni in si lahko z denarjem pomagamo.

Za katoliško stranko je govoril dekan Arko, kajze na draginjo, katero rudar ne občuti tako hudo, ko je celo leto stalna cena. Posebno hudo bo za drva, ko je dovoz premoga včasih nemogoč. Prihajali so sicer temu, a da bi ne šlo do glasovanja, se je shod zaključil. In g. Poseh si je mel zadovoljen roke. Dve stranki sta za odpravo žita. Dve je vedno več kot ena, zato so rudarji v večini s tem zadovoljni. Tako se je žito odvezlo. Takrat so sicer v časopisju napadali dekana, da ne privoščitežakumeka, le polento naj je. A pozneje, oso-

bito v vojnem času so spoznali, koliko je vreden kruh in tudi polenta, ko moke ni bilo. — A s tem se je stara navada za vedno odpravila.

Ze prej so prodali skladiščne prostore na Vrhniki. Ko se je napravila železnica čez Logatec do Trsta so iskali druge cenejše zveze z rudnikom. Delali so ceste čez »Zalo« in od leta 1857 je šel ves promet po železnici do Logatca in potem po novi cesti Hotedrišica-Godovič-Istrija. Zato so razpisali v »Laibacher Zeitung« da prostovoljno prodajo veliko, leta 1872 kupljeno stavbo na Vrhniki, v katero so skladali žito, živo srebro in druge potrebščine za Idrijo. V oglasu 26. februarja 1861 so jo cenili na 3050 gl., a kupil jo je Ignacij Jelovšek za 1850 gl. V ožjem stiku z žitom so bili mlinci. V Idriji sta bila 2 erarična mlina, ki sta bila v najemu, in še 4 zasebni mlinci. Od zadnjih je bil najstarejši v Zali, kajti stal je že tam leta 1635; tudi mlin v Podroteji se omenja leta 1770. Hiša, v kateri je sedaj elektrarna Kogovšek, je bil tudi eraričen mlin. Ker pa je malo donosna, so jo prodali.

Zasebni mlinarji so mleli ceneje, kakor erarični, ki sta bila vezana na pogodbo. Tudi nista mogla tako urno dostreči strankam, ker sta mlela večino

žita za rudarje. Pogodba je določila mero enega bokala za cel mernik. Da so zasebniki več dobili, so manjšo mero vzeli in rudar je šel tja, kjer je lažje shajal. Zato je bil oškodovan najemnik eraričnega mlina. Bile so pritožbe od ene in druge strani; vsak je pa zagovarjal, kolikor je mogel, svoje postopanje. Leta 1792. se delavstvo pritožuje, da se prevelika mera vzame od zmlatega žita. Zahtevajo, naj se raje žito tehtja in potem naj se določi plača mlinarju tudi po tehtnici.

Druga sitnost je zopet bila, da so žito dajali le enkrat na mesec. Mlinar je kar pred skladiščem naložil od strank žito, a ker je bilo obilno, ni mogel takoj dostreči stranki, ki je že drugi dan hotela moko. Privratni mlinci so lažje postregli. Rudniško ravnateljstvo je toliko pomagalo, da se je žito dajalo v 3 oddelkih na mesec. Leta 1820 so menili s tem odlokom ustreči rudarjem in končati tako vse prepire in pritožbe; a ker smo ljudje preveč sebični in vsakdo svojo korist išče, so začeli kar moko uvaževati; s tem zonet ni bilo ustrezno mlinarjem. Tudi se je moka v mokrotnem vremenu lahko pokvarila in zopet so bile tožbe, da slabo skrbijo za težake rudarje.

Ko bi deloval valčni mlin v Podroteji,

bi gotovo lepšo in razno moko dobivali. Zakaj se ne melje v tem mlinu dandanes, ni znano; v škodo za rudarja, če ne more svoje naprave v svojo korist vporabljati.

Tobak.

Dvorna kamora na Dunaju ni skrbela samo za žito, drva in mesa, ampak celo za tobak, ki ga naj rudar dobi po nižji ceni. Kako je bilo prvotno stanje glede tobaka, se ne ve; a da sega tobačna zadeva že v prva stoletja rudnika, se sklepa iz nekih prepisov, ki so nastali med prodajalci tobaka in rudarji v Idriji. Dne 26. septembra 1714. je celo Karol VI., tedaj slavni car Avstrije, posegel v to zadevo, ko je zaukazal, naj se idrijski prepri tako ravna, da ne bodo ne rudarji na škodi, ne prodajalci kaj trpeli vsled nove naklade.

Leta 1734. se je mnogo tobaka vtihotapilo. Iz Dunaja so poslali posebnega komisarja, ki naj stvar preišče in tako olajša cene tobaku, da ne bo rudar kupoval vtihotapljenega. Res je določil ceno 1 funta tobaka za nosljanje: 8 grošev. 1 funta tobaka za kajenje: 5 grošev.

Leta 1738. se je cena zvišala in rudnik se je pritožil v Ljubljano. Odgovorili so, da je tovarna za tobak v Ljubljani pre-

nehala in da dobe ves tobak iz Haina burga; radi prevoza in dražjih delavnih moči je tobak dražji, vendar se pa idrijski rudar ne more pritožiti, ker je cena drugod še višja kakor v Idriji.

Leta 1769. pa niso ne v Idriji ne v okolici skoraj nič tobaka prodali. Tobakno oblastvo v Ljubljani je slutilo, da mora biti na delu obilo tihotapev; kajti da bi se kadilci kar naenkrat odpovedali nikotinu, niso mogli verjeti. Odredili torej, da se v Idrijo pošlje poseben uradnik, ki naj mu pomagajo 3 pazniki in tem ob strani naj stoji 10 vojakov.

Temu ugovarja predstojnik Ingaghi. Kam bo nastanil kar 14 ljudi, ko že tak primankuje stanovanj? S čim naj jih hrani, če celo za rudarje dohaja picla živež iz Vrhnike? Z druge strani mora varovati rudniške pravice, ki pravijo, da ni dolžan rudnik odstopiti eraričnih poslopij in vojaške namene. Sicer pa že tako rudniški čuvaji pazijo na tihotape in imajo lepo nagrado od zaplenjenega blaga. Zato se tudi potrudijo in ker poznajo kraj in ljudi bolj kot pa nova vojaška straža, bodo gotovo več dosegli, kakor nameravana posadka.

V Trstu, dne 24. julija 1921.

Midva s tov. Wilfanom sva svariš eks. Mosconija, naj se ne prireja anekdoteske slavnosti v Postojni. Vi pa ste šli s tovariši kljub temu ekselencio vabiti na to slavnost. Na ta način ste prav zahtovno postopali proti zakonitim zastopnikom ljudstva. Dne 30. maja ste vabili postojnske meščane na razgovor, in ste hoteli slišati njihovo mnenje glede nameravane anekdoteske slavnosti. Takrat je bilo enoglasno sklenjeno, da se meščanstvo ne udeleži te slavnosti. Temu tudi Vi niste ugovarjali, nasprotno ste se udeležili še tisti večer razgovora popolnoma italijanskega odbora za prireditev te slavnosti, in ste par dni pred slavnostjo z dvema svojima tovarišema, vozeč se v avtomobilu po našem okraju, posebej vabili že itak vabljene župane na to slavnost in banket, dasiravno bi lahko vse to odklonili, ker ste bili kriti po mnenju združenega meščanstva.

Po anekdoteski slavnosti dne 20. marca v Trstu, kjer je g. gen. civ. kom. Mosconi izrekel anekdoteske celotne Julijske Benetije, tedaj tudi Postojno, in potem, ko se je tudi takšna slavnost vršila v Ogledu za vso Goriško, kamor sedaj tudi mi spadamo, je bila slavnost v Postojni po preteku osmih mesecev za rapalsko pogodbo popolnoma brezpomembna.

Kakor druge slavnosti izven Trsta in Ogledu se je tudi naša slavnost vršila v propagandne svrhe, da se pokaže svetu, da prebivajo v Julijski Benetiji izključno Italijani ali prebivalstvo polno italijanske duha. In res so bili tudi vsi tukajšnji listi hvalepolni o izvršeni anekdoteski slavnosti v Postojni in so se zanesla tozadevna poročila tudi v inozemske liste.

Da ste pomagali Vi in Vaši tovariši s svojim sodelovanjem in prisotnostjo povečevati to propagandno slavnost, je neodpustljiv greh, ki ste ga zagrešili nad slovenskim narodom.

Poitalijančiti nas hočejo naši grobožepi, katerim ste se, kakor se vidi, tudi Vi pridružili.

V Vašem zagovoru se sklicujete na sklepe občinskega odbora, kateri pa ne obstaja, ker je bil dne 17. 9. 1915 po bivši avstrijski vladi razpuščen. Od takrat dalje so se imenovali od vlade vedno gerenti, ki so imeli voditi občinsko upravo, in katerim so bili pridruženi širše priselci, katerih imate sedaj deset. Vi imate tedaj le upravljati občino, nikakor pa nimate pravice podajati izjave v imenu prebivalstva, ker Vi in priselci niste bili od ljudstva izvoljeni in tedaj tudi v njegovem imenu ne morete govoriti.

Sodbo o Vašem postopanju bodo izrekli volilci pri prihodnjih občinskih volitvah, ki se imajo vršiti, po sklepu vlade, v kratkem času.

Do tedaj pa zbogom, g. izredni komisar.

Rim, 21. julija 1921.

Josip Lavrenčič, narodni poslanec.

Planinski zlet na Nanosu

17. julija 1921.

Kdor ljubi naravo, slavi božje veličanstvo.

Dan 17. junija bo zabeležen med najvpelejšimi, kar jih je doživelo doslej planinstvo v naših krajih.

Dan 17. junija bo zabeležen med najvpelejšano veliko. Že ves dan v soboto, vso noč med soboto in nedeljo in v nedeljo predpoldne so prihajale gručice planincev od vseh krajev: iz vipavske doline, iz Trsta, iz Idrije, iz Postojne, iz drugih oddaljenih krajev. Kljub dolgi in naporni poti in juljski vročini so prihajali vsi v največjem razpoloženju. In tako prirščno so se pozdravljali in si segali v roke — vsi navdženi za izvršene naloge planinstva. Prirščna radost se jim je odražala na obrazih.

V soboto zvečer je začel na Grmadi velikanjski kres, čigar svet je daleč na okoli naznanjal znameniti planinski dogodek ter označeval nočnim doletem mesto zbirališča. V že navzočih planincih in planinkah pa je razvnelo tisto prirščno, prirščno radost, kakršna je možna le v božji naravi, v prekrasni noči vrh sinjih planin. Donela je pesem v tiho noč, a zvoki planinske glasbe so zvalili mlači svet v rajajočo kolo. Rajanje je trajalo pozno v noč. Malokdo je mislil na spanje.

Pozdravilo nas je prekrasno jutro. Čim se je zdanilo, si videl gručice planincev, kako se vzpenjajo kot mravlje visoko tja gori na Grmado, od koder se jim je nudil čaroben razgled.

Kot zamaknjeni so zrlji v prazno solnčnega vzhajanja, na to lepo slovensko zemljo na beli in oni strani kralja gora naše Notranjske. Teli so to trenutki uživanja, ki se morajo doživeti in se ne dajo opisati.

Proti 8. uri jutraj zopet nov, čaroben, silkovit prizor. Z višini so se spuščale ukajoče gručice planincev in planink proti cerkvi sv. Jeronima, kjer je ob 8. uri — gospod župnik Mayerhofer daroval sv. mašo s krasnim prilik primernim nagovorom. Vodilna misel je bila: kdor ljubi naravo in zahaja z ljubeznijo in razumevanjem vanjo, slavi božje stvarstvo in veličanstvo! Govor je napravil globok vtis na vse navzoče.

Po službi božji so se zgrnile množice po planoti okoli cerkve. Razvilo se je živahno vrvenje v pravem planinskem razpoloženju. Zvenela je pesem iz stotine grl, a naši prigodni fotografji so posneli različne gručice v spomin na ta znameniti dan.

In zopet kak razgled izpred cerkve! Doli v nižavi se ti je razprostirala krasna vipavska dolina kot zelena preproga, z mičnim arabeskim vasi, cerkva, zvonikov; dalje krasna planota, katere zvoniki so se ti kazali v meglenem vzdihu kot nedoločene siluete; dalje furlanska ravan in pogled na veličastne hčerke narave — naše Alpe. Nismo se mogli nautiti tega ommajljivega lepega prizora, ki je bil že sam vreden truda na Nanos.

Slednje smo se morali ločiti in gručice so se zopet vzpenjale v vis pri zbirališču — kakke pol ure nad cerkvijo. Zopet radostno presenečenje. Res izvrstno je poskrbela vipavska podružnica za vse duševne in telesne potrebe. Gručice so se zgrnile v sence zelenja. Tu smo imeli svojo gostilno, svoj »bar«, kavarno in v odprti zeleni kuhinji to se obrabala cela iag-

njeta na lesenih račinah. Tu je donela pesem, tam je kazala harmonika svoje »umetnosti« in izvajala mlade pete na »delo«. Prirejala so se dirke, ker nikdo ni poznal utrujenosti. Vse je spajala planinska ideja, ljubezen do lepe naše grude v kolo bratov in sestra. Tu se je naš prav žutili, kako smo sinovi in hčere istega naroda. Kar smo videli in doživeli tu, ostane vsem v neizbrisnem spominu.

Pred odhodom je pozdravil množico gospod Franc Mercina, izražajoč zahvalo podružnici izletnikom. Na to je govoril dr. Edvard Slavik s pesniškim zanosom o stremiljenih planinstva. Kvišku, vedno višje stremi planinec, dokler ne dosepe do cilja. Tako stremi tudi naš narod višje in višje!

Govor Slavikov je izzval viharje navdušenja. Fotografji so morali zopet na delo. Največja gruča, ki so jo posneli, je štela 280 oseb. Bil je slikovit prizor. In potem — ne da bi bil kdo »intencional« — je začela himna naše krasne ideje: Lepa naša domovina. Pele so jo stotne razkritih glav. Bilo je to ganljivo izražanje najplemenitejšega čustva...

Prisla je ura razhajanja. Glasni klici iz globine duš so spremljali vsako odhajajočo skupino.

Vse se je vršilo v vzornem redu in podali smo zopet dokaz, da smo — kulturni elementi. In navzoči orožniki — kakih dvajset s kapitanom na čelu — so se morali vprašati: čemu smo prav za prav prišli?!

Jako umestno besedo je izrekel neki vipavski veljak gospodu Lepitanu v prijateljskem razgovoru. Pred osmimi dnevi — je rekel — sem bil na anekdoteski slavnosti v Postojni. Tam so nam slovesno obljubljali, kako svobodo da bomo uživali. Danes pa me tu nadzorujejo orožniki... Kje je vzrok taki izpremembi v kratkih osmih dneh?!

Sicer pa moramo naglasiti, resnici na ljubo, da nem organi javne varnosti niso delali nikakih sitnosti in je bilo njihovo vedenje pravno.

Zaključujoč naj izrečemo prisrčno zahvalo vipavski podružnici, in prvi vrsti pa nje predsedniku, Edvardu Zvanutu. Več in boljše nismo mogli storiti. »Naša tala« je sicer rekel, da si nikdar več ne naloži takega brekmenal! Mi pa pravimo: še, še! Saj nam je zaklical tudi gosp. župnik Mayerhofer na koncu svojega govora: Na svidenje!

Dolžnost naša je sledniti, da izrečemo zahvalo tudi rodoljubnim Podražanom, ki so sili tako postrtovalno na roko.

Naše planinstvo naj živi, cvete in se razvija.

C—t—č.

Domače vesti

Oseba vest. Naš rojak, dr. Dionis Godina, iz Škedenja, je bil 18. t. m. po sijajno prestanem izpitu tudi na rimski univerzi (kakor prej na zagrebški) promoviran za doktorja prava. Čestitamo!

Dramatična knjižnica je najbolj kočljivi problem dramatičnih krožkov. Marsikdo se niti ne zaveda, da ima v kaki omari pozabljeno dramatično knjigo, medtem ko razni dramatični odbori begajo sem in tja, da iztaknejo kako knjigo. Rodoljubni, prebrskajte svoje omare in darujte »pozabljene« igre narodu na altar. Marsikdo se je že podal v najtemnejše kote svoje omare in ne brez uspeha. Darovali so škedenjskemu Dramatičnemu krožku: g. Kralj 6 knjig, g. Stric 4 knjige, g. Flego B. 3 knjige. Vsem darovalcem srčna hvala. Novi darovi se hvalježno sprejemajo. Odbor.

Zastopnik vseh šentjakobskih društev so vabljani na sestanek v sredo, 27. t. m. ob 20. in pol v dvorano D. K. D. pri Sv. Jakobu. Razpravljalo se bo o skupni prireditvi v prid šentjakobske društvene dvorane.

Danes ob 5 pop. se vrši na Opčinah šolska prireditev. Ker je dobiček te prireditve določen za nabavo šolskih potrebščin revnejšim otrokom in deloma za šolsko knjižnico, se priporoča za obilno udeležbo.

Učiteljsko openske šole. »Šentjakobski pevski zbor« naznanja tem potom, da se bo vršil prihodnjo nedeljo, 31. t. m. ob 10. uri jutraj obilni zbor v dvorani Delavskega konsumnega društva. Vabljani so vsi člani in prijatelji društva. Odbor.

Klavrinske skladbe prof. Vasa Mirka so izšle v litem zvezku ter so na prodaj v knjigarni Štoka in pri skladatelju. Cena knjigi je 15 lir, po pošti 1 liro več. Ocenio smo prejeli, je pa radi pomanjkanja prostora ne moremo priobčiti v današnji številki.

Tržaško kolesarsko društvo »Balkan« v Trstu prosi one gospode, ki še posedujejo pravila »Zveze sportnih društev« v Gorici, da bi jih blagovolili poslati na naslov Antona Podhrščka Trst ul. Torre bianca 39, I. ali pa na Kolesarsko društvo »Vrtboja« v Dolnji Vrtboji pri Gorici. Sporočiti morejo tudi na gornja naslova, kje bi se omenjena pravila dobila.

»Delavsko podporno društvo« naznanja svojim članom, da se nahaja društveni urad od dne 18. t. m. dalje v ulici Romagnia št. 26. I. levo. Uradne ure so iste kot prej in sicer od 8. do 12. in od 15. do 18. ure.

Zavod šolskih sester »Elizabetiške« v Tomaju na Krasu sprejema za prihodnje šolske leto deklaracije za ljudsko in gospodinjstvo šolo. Natančna pojasnila daje vodstvo zavoda.

Vesti iz Goriške

Iz Šmarji pri Ajdovščini. V naši občini se je izvršilo grojevodno hudo delstvo; našemu g. župniku so porezali trte. To je obsodbe vredno! Mi poznamo g. župnika Kranjca kot jako dobrega, prijaznega in vpludnega moža. Če pa duhoven ne more vsem ustreči, ni to še povod, da se mu na tako grozoten način škoduje. Poleg tega se s takim obnašanjem je umaze naša spoštovana občina. Tako početje je še bolj obsodbe vredno, ker se je v naši občini rodil 28. januarja 1874. nepozabni ojnolog, imenitni slovenski vinorejec Matija Vrtovec, župnik v St. Vidu pri Vipavi; njegova vinoreja iz l. 1844. je še danes nekaj posebnega. — Slovenci, varujmo se tako grdih činov, zlasti za to, ker duhovniki so bili in so veliki dobrotniki ljudstva.

Miren pri Gorici. Pri nas se je obnovilo »Slov. izobraževalno društvo«, okrog katerega se so združili vsi zavedni Mirci. Pred kratkim je imelo občni zbor in se je koj prvi večer prišlo nad 80 članov. Izvolil se je odbor in določilo več odsekov, od katerih tamburaški in pevski že živahno delujeta. Osnovna se bo tudi knjižnica in čitalnica. Upamo, da se bo društvo, ki je bilo prav nujno potrebno, krepko gibalo in mu želimo obilo uspeha.

Miren pri Gorici. Na našem »Kraškem hribu« — tako pravijo Mirci obronkom Krasa, ki se vlečejo od Vrha za Gradom ob Fajtovem hribu proti vipavski dolini — gori skoro vsak drugi večer. Ob 11h predpoldne in ob peti popoldne razstreljujejo po omenjenih obronkih razno municijo, ki je po Krasu še povsod dosti. Ko zvečer prenehajo razstrelbe nastane skoro vsak drugi ali tretji dan požar, ki se hitro razširi na več ali manj obsežne kompleksne in traja globoko v noč. Ker na obronkih ni ni-

kakih selišč, se ne prižge težje nasrče, vendar je pa škoda vseeno velika. Pred vojsko je bil »Kraški hrib« vedno lepo pogorjen. Vojska je nasade sicer skoro docela uničila, nekaj je vendar le ostalo. Sedaj pa groze ti pogosti požari napravili popolno goljavo. Kako nastane ogenj, nihče prav ne ve. Nekateri trdijo, da ga povzročajo razstrelbe, drugi pa pravijo, da zažigajo oni, ki pobirajo staro železo in drug sičen vojni material. Na ta način si olajšajo iskanje in uničijo granate, ki bi jim lahko postale nevarne. Ker se ljudje boje granat, ki med ognjem eksplodirajo, noče iti nihče gasiti in se požar širi, dokler ima kaj hrane. Pozivamo oblastva, da napravijo red!

Laški „begunci“, fašisti in sodnija

V februarju l. 1919. je goriški mestni magistrat nastanil precejšno število beguncu v šolskih poslopih »Šolskem domu« in »Gregorčičevem domu«, ne da bi obvestil o tem lastnika imenovanih poslopij, t. j. društva »Šolskega doma«, ter si izposloval tozadevne dovoljenja. Čim je lastništvo izvedelo o samovoljnem ravnanju mestnega magistrata, je takoj energično protestiralo. Protest pa ni nič zalegel; magistrat se je izgovarjal čes da sta poslopiji javni. Ko je lastništvo videlo, da po tej poti ne pride do zaželenega cilja, je leta 1920. tožilo mestni magistrat za najemninno in za izpraznitev. Razsodba se je glasila, da mora magistrat plačati najemninno za ves čas, odkar so begunci v poslopijih nastanjeni, ter poslopiji izprazniti. Proti tej razsodbi ni vložil magistrat utoka; tako je bila razsodba pravomočna in izvršljiva. Toda kljub temu ni magistrat plačal najemnine niti ni izpraznil poslopij. Sodenja pristile izpraznitve hiš ni mogla odrediti, ker je za pristilno izpraznitev potreben »nulla osta« s strani okrajnega civilnega komisariata.

V tem času pa je zaprosil mestni magistrat društvo »Šolski dom«, naj mu odstopi v najem poslopije »Šolski dom«. Magistrat je izjavil, da rabi poslopije za slovenske in italijanske šole. Ker ni bilo najmanjšega upanja, da bi moglo društvo samo začeti s šolskim poukom, je oddal odbor »Šolskega doma« poslopije »Šolski dom« magistratu za dobo dveh let v najem, in sicer z izrecnim poudarkom, da mora poslopije služiti v prvi vrsti slovenskemu pouku. Takoj nato, v avgustu leta 1920., je dal magistrat »Šolski dom« izprazniti. Beguncem je poskrbel drugo streho. V »Gregorčičevem domu« pa so ostali begunci. Magistrat se ni gnil, in ker je za pristilno izpraznitev še vedno manjkal »nulla osta« od komisariata, niti lastništvo niti sodnija nista mogla ničesar ukreniti.

Pred približno tremi tedni pa se je komisariat vendarle odločil in dal svoj »nulla osta« ter s tem omogočil pristilno izvršitev pravomočne razsodbe iz leta 1920. Tako je pred 14 dnevi sodni eksekutor obvestil vse družine beguncu, da morajo najkasneje do 20. t. m. izprazniti poslopije, sicer bodo prisilno deložirani. Begunci se na to niso ozirali, magistrat jim tudi ni preskrbel drugih stanovanj in tako je prišel v sredo, 20. t. m. sodni eksekutor z 20 delavci, da hišo prisilno izprazni. Toda eksekutorja so nahukani begunci naglani. Ponočnice ob 3 uri na je prišel sodni orvan — orožniki in hišo prisilno izpraznil. Pohištvo so ljudem med splošnim vikom in krikom postavili na ulico.

Izpraznjenih je bilo šest sob. Ulica Veturini je bila kmalu vsa polna ljudi. Begunci so na vogalu izobesili laško zastavo. Mnenje ljudstva se je ločilo v dve smeri. Eni so bili na strani beguncu, drugi na strani gospodarja, ki je vendar dajal beguncem skozi dve leti in pol gostoljubno streho. Posebno hud je bil sinček gospe hotelirke »Zlatea angelca«, ki je fašist in je bajf — onudi beguncem na razpolago svoj na novo popravljani hotel, če ne lažejo hudobni jeziki. Ali begunci te ponudbe niso sprejeli; tedaj se je gospod fašist spomnil drugačne rešitve tega vprašanja. Zvečer je prišla v ulico Veturini z velikim krikom gruča kakih 60 fašistov, ki so zahtevali, naj se sprejmejo ljudje zomet od streho; sicer so fašisti grozili, da bodo poslopije zažgali. Fašisti so nato lastno-ročno znesli pohištvo zopet v sobe.

Pri tem poslu jih navzočih 10 do 14 orožnikov ni prav nič ovrhalo. Tako je prišlo, da so fašisti to, kar je sodno obsodeno, ob asistenci orožnikov iz hiše spravilo, ob asistenci istih orožnikov zopet v hišo spravili. Fašisti so planili tudi pred stanovanje gospoda dra Gregorčiča, razbijali po vratih ter vpili »fora il prete«, »a morte« itd. Z ulice so lučali kamenje v njegova okna in kričali »abbasso il scialvi«.

Nato so odšli z zmagovalnim krikom. Pribiti moramo, da so stanovači ti ljudje v hiši dve leti in pol brezplačno. V zahvalo za slovensko gostoljubnost so se pa ti kavalirji celo drznili pod slovenske strehe prepevati za Slovence sramotilne pesmi. V sredo so tudi grozili, da bodo hišo zažgali.

Vesti iz Istre

Z Rižane. Z ozirom na dopis v »Edinosti« št. 159 od 7. 7. t. l. si podpisani usojam podati naslednje pojasnilo:

Ker je bila naša šola brez učitelja, smo prosili potom županstva za učno moč. Naša prošnja ni našla ugodne rešitve, ker je pomanjkanje učiteljskega.

Sam sem tudi večkrat moleđoval in prošil na okrajnem šolskem svetu, a vse je bilo zaman. »Nimamo učitelja«, je bil odgovor. Končno so mi rekli, da se nam pošlje italijanski učitelj, kar pa sem od svoje strani ogorčeno odklonil. Starihi tukajšnji otrok ni niso dali miru ter me vedno silili, naj se obrnem na pri-

stojno mesto in naj izposlujem, da se šola otvori.

V ta namen sem sklical starše iz našega šolskega okolja trikrat k posvetovalju. Končno sem jim tudi povedal, kakšne volje bi bil ok. šol. svet glede naše šole. Ljudstvo se je izrekel, da je bolje, da pride italijanski učitelj, kakor sploh nobeden, zakaj ostati brez šole nikakor ne kaže.

Tako smo torej dobili italijanskega učitelja v osebi g. Jose Plisic-a, ki je nastopil svojo službo 1. jan. t. l. Tu naj omenim, da je poučeval slovenski jezik po 6 ur na teden g. nadučitelj A. Šuc iz Predloke.

Preden pa je padla odločitev za italijansko šolo, smo se kakor že omenjeno, posvetovali med seboj. Naprosili smo tedanjega učitelja v Predloki g. Mihca kakor tudi nadučitelja v Dekanih g. Medveščeka, naj bi eden ali drugi izmed njih prišel po dvakrat na teden na Rižano tudi le za par ur, toda ker sta oba preobložena z delom radi velikega števila šolskih otrok, sta našo prošnjo odbila. Zelo zadovoljni bi bili tudi s kakim upokoјencem, toda vse je bilo zastoj.

Želja po šoli je bila želja ljudstva. Prav gotovo bi se pa naše ljudstvo ne zavzelo nikdar in nikoli za italijansko šolo, ako bi ne bila sedanja ureditev le začasna; kajti nihče se ni zavedal s podpisom pri oblastvi, da ostane šola v bodoče italijanska. Tudi nisem delal s svojo avtoriteto za italijansko šolo, marveč po volji in želji ljudstva.

Gospod dopisnik naj se pa iz navedenega prepriča, da nimam nikake zasluge na tem, da smo imeli tukaj italijansko šolo. Veliko bolje bi bilo za vso javnost, ko bi se g. dopisnik poprej bolje informiral o vsaj stvari, preden me je tako ostro napadel v listu. Da je imel g. dopisnik namen osovražiti me med domačini, je razvidno iz tega, da je pisal laži, vsled česar se tudi ni podpisal.

Da sem pomagal občinskemu komisariatu v zadevi šolskega poslopija, je tudi izmišljotina. Gosp. dopisnik naj se potruži pregledati na županstvu tozadevne podpise in prepričan bo, da ni tako kakor pravi on.

Kar se tiče razdeljevanja blokovi glasovnic, omenim še sledeče: Kot vaški načelnik in kot sin slovenske matere sem razposlal vsem našim volilem »lipo« ter sem »lipo« tudi pomagal razdeljevati. Blokovski listki so mi bili nekako vsiljeni. Sprejel sem jih in tudi le nekaj razdelil, toda takim osebam, o katerih sem bil prepričan, da ne zatajajo svoje matere.

Upam, da bo s tem vsa zadeva končana. Ako ne, sem pripravljen odgovarjati in podkrepiti svoje trditve s pričami. Anton Cepak.

MALI OGLASI

KRONE srebrne in zlate, plačuje po najvišjih cenah Pertot, Via S. Francesco 15, II. 1286

BEDNJE, sode in dve stekleni vrati proda po nizki ceni Scheimer, Barkovlje 769. 1285

VILO bi kupil v Portorose blizu morja ali glavne ceste. Ponudbe pod A. Pegan, Matulje. 1281

MAHORČEVA GOSTILNA v Sežani je vedno dobro preskrbljena z izborna kuhinjo in s pristnimi domačimi vini. Za mnogobrojen obisk se priporoča Leopold Bizjak. 1280

PRODAJALKA katera je vodila že sama glavno tobačno zalogo in tobačne knjige, išče službe. Naslov pove upravništvo »Edinosti«. 1293

28 LETEN mladenič, s premoženjem, v stalni, dobri službi, želi znanja v svrhu ženitve z gospodično ali vdovo brez otrok, ki ima nekoliko imetja. Le resne ponudbe naj se pošljejo na Gostilno »Trifoglio« kjer se dobijo tudi natančni podatki. 1287

MIRODILNICA MISLEJ, Via S. Michele 26 v Trstu prodaja lastno izdelano barvilo za lase, barve za obleke, oljate barve, jeshovo kisline itd. 1288

14 LETNEGA dečka, veččega italijanskega zika, sprejme Mirodilnica Via S. Michele 26. 1289

STANOVANJE s hrano oddam dvema mladencema. Campo S. Giacomo 19, II. 1290

V NAJEM se odda soba s posteljo v ulici Am. Vespucci št. 8, I. vrata 8, Gruđen. 1291

KRAVA s teletom, vol in dva prašiča se prodaja v Rozzolu in Monte 1154 Škilanovo dvorišče, Dolledani. 1292

SLOVENCI, Istrani! Hiša s hlevom in 2000 sepradnji zemljišča in nemanjkljivo vodo se prodaja v bližini mesta za L. 35.000, saldo 15.000 lir. Naslov pove upravništvo. 1294

DRAMATIČNI KROŽEK v Škedenju kupi knjige dramatične vsebine. Ponudbe pod »Krožek« na upravništvo. 1284

KNJIGE za III. (jidijsko) realno kupim takoj. Višnovce, via Quercie 51, Rojan. 1283

KDO mi odstopi malo stanovanje prazno ali meblirano v mestu? Ponudbe pod »3000« na upravništvo. 1282

KRONE srebrne in zlate, plačuje po najvišjih cenah Pertot, Via S. Francesco 15, II. 1286

DVE POSTELJI L. 120.—, žimnice 45, vzmeti 65, čiflonieri, nočne omarice prodam po zmerni ceni. Fonderia 12, I. desno. 1296

FOTOGRAF Rota, Trst, Corso Garibaldi 14, izvršuje fotografska povečanja s solncem za L. 20.— proti predplačilu. Pošljite kakršnosibodi sliko. 1255

ILIRSKA BISTRICA. Novo ustanovljena lekarna, zaloga skušenih domačih in tujezemskih zdravil in specialitet, nahaja se na sprti hotelu »Ilirija«. 1254

VINO, belo in črno, istrsko in kraški teran, prodaja na drobno in debelo od 56 litrov naprej R. Malalan, Opčine 386. 1265

PRIDNO in zdravo služkinjo proti dobri plači in hrani išče gostilna Spangher v Barkovljah. 1272

SPALNA SOBA, nova, iz tridega lesa, se raži selitve proda. Cena po dogovoru. Lonjer 69, trgovina festvin. 1274

KRONE srebrne in zlate, plačuje po najvišjih cenah Pertot, Via S. Francesco 15, II. 1286

SLUŽKINJA za gostilno se išče »Bon Ritrovo« via Geppa 9. 1252

ISCEM (v našem) gostilno ali trgovino festvin na deželi ali v okolici mesta. Ponudbe pod »Takojo« na upravništvo. 1275

DOBRO VPELJANA brivnica je na prodaj na Opčinah pri Trstu. Pojasnila daje J. Kolaković, Ajdovščina. 1277

HISA na lepem kraju v Divači j na prodaj. Pojasnila daje g. Alojzij Rebec v Divači. 1217

NAZNANJAM slavnemu občinstvu, da sem poleg delavnice odprla tudi salon za izgotovljene zimске obleke in letne plašče ter raznovrstne obleke. Priporočam se za obilen obisk. A. Mermolja Rieger, alica Commerciale 3. 586

POZOR! Srebrne krone in zlato po najvišjih cenah plačuje edini grosist Belleli Vita, Via Madonna 10, I. 38

ZLATO in srebrne krone plačam več kot drugi kupci. Albert Pevh, urar, Mazzini 46 (v bližini drvenega trga). 25

ZGANJE na drobno in debelo, posebno pristen siljavec, dobite v žganjarni, ulica Trento 18. Fran Szolik, lastnik. 33

ZGANJARNO v ulici Media št. 22, kjer se dobi vsakovrstno prirščno žganje in razni likerji po zmernih cenah, priporoča lastnica Marija Szolik. 40

PRIPOROČA se dobroznana brivnica Jostp Jerman, Trst, ul. XXX. Oktobra 14. 137

UBIRALEC in popravljalec glasovirjev in harmonijev. Pečar Andrej, Trst, via Coroneo 1, V. nad. 14

HISICA, snažna, 2—3 sobe, kuhinja, mali vrt, vode, v bližini tramvaja, se kupi. Ponudbe pod »Resnost« na upravništvo. 1263

Iz Doline smo prejeli sledečo izjavo: V četrtkovni »Edinosti« nas je dopisnik napadel ter nam očital izdajstvo nad narodom. V svojo obrambo pribijemo, da italijanski državnih zastav nismo izobesili prostovoljno, temveč prisiljeni, kajti orožniki so izjavili, da ne bodo dali miru, ako se na plesišču ne izobesijo zastave. Če smo se torej hoteli malo pozabavati, nam ni kazalo drugega, nego ugoditi zahtevi orožnikov. Da se pa mladi fantje, ki so preživeli po šest let na frontah, po svojem povratku radi zavrtijo, morda prvič v svojem življenju, lo se jim vendar ne more šteti v zlo. Tudi se jim ne more očitati, da bi bili zatajili svojo narodnost, saj so bili štirje voditelji plesa v stari slovenski narodni noši. — Josip Ota.

Vesti iz Notranjske

Na Nanosu (1299) dne 17. julija 1921. »Na evidenca na Nanosu sedaj leti« je zaklical izpred oltarja sv. Hieronima na Nanosu slavnostni propovednik, gospod Janko Mainholer, župnik planinski. In v resnici: Vsakoletni veliki skupni izlet na Nanos naj postaja vedno veličastnejši narodni tabor za lepoto božje narave vnetih planincev vsega našega Primorja!

Nad 300 nas je bilo letos in živahni vipavski podružnici S. P. D. in njenemu agilnemu predniku, gospodu Edvardu Zvanutu, se moramo tudi letos zahvaliti, da je bil potoček tega planinskega izleta nad vse sijajen.

Hvalevredna in verskemu čustvovanju našega jugoslovenskega naroda le primerna je prireditelj sv. maše in propovedi kot stalna točka vsakoletnega vspehoda na Nanosu. Saj je sv. Hieronim, ta najučenejši cerkveni učenik zapadne cerkve, jugoslovenskega pokolenja ter zasluži ta vsakoletni poklon. Zanimivo je, da naše ljudstvo časti sv. Hieronima, kot vremenškega zaščitnika, kot varuha zoper strelo in točo in njegovi cerkvi na Nanosu pravi »pri svetem Romini«. Adrijanski ribiči in mornarji pa so v starem času dali žgati kres pri sv. Romini, ter so ga imeli v gotovih dnevih kot naravni svetilnik. Za to so pa darovali cerkvi vsako leto sodeček najinejšega olja.

Škoda, da so avstrijski vojaki, ki so začela vojne prebivali na Nanosu in uporabljali cerkve za prenočišče, odnesli vse, kar je bilo le-senege, ter škoda, da je sedaj ta stari slovan-ski hram božji v tako žalostnem stanju. Vipav-ska planinska podružnica in pa župni urad v Št. Vidu pobirata zato sedaj darove v potrebo- no restavracijo te božje hiše. Pri tem leto-šnjem izletu so šli planinci-izletniki za stavbe- no matico okrog oltarja ter darovali 156 L!

Po sveti daritvi so se zbrali izletniki na po-sebnem veseljem prostoru. Diven je bil po-čitek v hladnih sencah pod svežim bukovjem. Došli so izletniki iz Trsta, s Krasa, s Postojne, Idrije, Gorice, Ajdovšine, Vipave. Bliznje ob-čine so pa itak bile vse zastopane. Peli smo v posameznih gručah, potem zopet skupno v močnem zboru. Večno neizbriseno pa nam ostane vtis veličastnih zvokov himne naše zemlje: Liepa naša domovina. Priredila se je tudi dirka »za Istro«, najprej za moške, potem za gospodičine.

Imeli smo tudi kraljevo asistenco, in sicer 20 orožnikov s postojanskim kapitanom na čelu. Rekli so, da jih je poslal signor Cavalli, da bi nas varovali pred — fašisti, ki bi ugnali priti iz Trsta.

Stvar se je prav kmalu zasukala. Kakor je po vsem svetu navada, pozdravi vsak »kluče-gazda« svoja ljubega gosta ter se mu zahvali za čast obiska. Gost pa se zahvali potem vabi-telju za povabilo.

Zastopnik vipavskega planinskega društva (Mrcin Goče) je torej s pozdravnim govorom počastil ljube došle goste. Zastopnik gostov (dr. Slavik — Trst) pa se je zahvalil vipavski podružnici za vabilo trud in delo ter je ob-činem pripomnil: kakor smo mi danes stopali vedno višje in višje, tako naj tudi naš narod stopa vedno višje in višje v kulturi.

Beseda »narod« pa je bila gad, ki je pičil navzočega stotnika orožnikov. »Ne smete«, za-krliči. »Smem« je hladno odgovoril govornik ter je govoril naprej.

Potem se je moral stotnik počuti, da se pri izletih sme govoriti. To velja po celem svetu, tembolj pa v državi »svobode, pravice in brat-stva«.

Fotografi, ki so bili na tem izletu jako mar-ljiv, ter slikali različne skupine in prizore, so »ujeli« tudi ta prizor z italijanskim stotnikom.

Predno smo se začeli v skupinah vračati iz našega divnega Nanosa, smo se še enkrat na-uzili veličastnega razgleda. V ospredju gornji kot vipavske doline, na sredi visoki kras z ne-številnimi seli, v ozadju blesk Adrije! In daleč na jugoslovu grebeni dinarskih planin. Proti zapadu: Vsa vipavska dolina, Furlanija, Oglej, beneška planota in snežniki beneških alp. Na severovzhodu močnejše julijske alpe z našim kraljem Triglavom. Proti severu se blišče tudi vrhovi Karavank in Grintovec. Proti vzhodu se vidi tudi ljubljanski grad, bolj na desno Pivka, Postojna, Snežnik in v ozadju hrvaške gore.

Nanos je v resnici Mons regius, kraljeva gora. Najnovejši italijanski zemljevidi imajo: Monte Re o Nanos. Stari zgodovinarji so dali Nanosu to ime, ker je baje langobardski kralj Alboin gledal z Nanosa dol v solčno Italijo, ki se je njemu in njegovim vojakom od- to tako vabljiva zdel, da so jo zasedli.

Geologa bodo zanimala navpik strleče ap- ne plasti Nanosove, dokaz da se je Nanos zgrbančil navzgor vsled močnejšega pritiska zemljotvornih sil krodne in terlarne dobe.

Botanik pa bo vesel, ko bo gledal, kako se znajo njegove ljubljenske na Nanosi prilagoditi klimatičnim razmeram.

Hroščar, metuljar, polzar, itd. bo gotovo prišel tudi na svoj račun. Saj menda vendar še živi med nami kak naslednik našega ne- smrtnega Erjavca!

Naš Nanos pa je najbrž tudi naš Parnas. Neki mladi prijatelj mi je celo zatrjeval, da oči njegove izvoljenke še nikdar niso bile tako lepe in očarljive, kot ta dan na Nanosu.

Vsi pa smo se vračali raz Nanos duševno okrepljeni in srčno na novo oživljeni.

»Hvalite Gospoda na zračni višavi!«

»Na nebu, na zemlji Mu čast je.«

»On dvignil Svoj rod je, ga varujoč.«

(Veseli, Psalmi, 148.)

Gospodarstvo

Antifilokserične zadruge za obrambo, vzpo- stavitev in pospeševanje vinogradništva.

Največje zlo prizadeva našemu vinogradni- štvu pač trtna uš. Šestdeset let je že približno, odkar se je vgnezdila v Evropi ta trtna kuga, in od tedaj naprej se vedno še razširja tako, da ni varen pred njo noben koteček vinograd- niške zemlje. Koliko se je že storilo v obram- bo proti temu najstrašnejšemu trtnemu sovraž- niku, to vé sleherni vinogradar. Pa ne samo trtna uš, ampak tudi drugi mrčesi in razne

bolezni napadajo našo vinsko trto in le mar- livi in krepki obrani potom sredstev izumlje- nih in preskušanih od najodličnejših strokov- njakov naravoslovja in vinogradništva se imo- mo zahvaliti, da nam trta ni še uginila.

Ta obramba vinogradništva, ki je v najod-ličnejših evropskih vinskih deželah uprav u- zorno organizirana, se je pri nas v Italiji uredila stalno na podlagi posebnega zakona z dne 6. junija 1901. potom ustanavljanja vino- gradniško-obrambnih zadrug, ki so danes v raznih vinorodnih krajih starega kraljestva že precej razširjene. Kot temelj za ustanavljanje teh vinogradniško-obrambnih zadrug služi zasebne antifilokserične zadruge v dotičnih krajih. Te vinogradniško-obrambne zadruge nam predstavljajo, kakor se je pok. Danese prav dobro izrazil, najlepši zgled za uveljav- ljanje onega načela decentralizacije tehničnega in upravnega uradovanja, ki ga že dolgo pripo- ročajo najuglednejši narodni gospodarji, ker nudi največje ugodnosti, posebno v deželi, ka- kor je naša, z ozirom na nje demografsko, zgodovinsko in klimatično obličje ter različ- nih kmetijskih obratnih in trgovinskih potreb.

Država ne bi mogla sama skrbeti za vse krajevne potrebe, a z druge strani bi utegnla zasebna iniciativa, prepuščena sama sebi po- vsej umanjati ali neredno in pomanjkljivo delovati. Namen vinogradniško-obrambnih za- drug je torej izpopolnjevanje delovanja po- sa- meznikov v delovanjem države, ki si pridruže delo vzpodbujanja in glavnega vsmerjevanja s tem, da prispeva tudi z denarnimi sredstvi.

Te vinogradniško-obrambne zadruge usta- navljajo torej vinogradniki sami, ter jih uprav- ljajo potom komisije, ki jo izberejo vinograd- niki sami in ki ima pravico ukreniti to, kar je v dotičnem kraju najbolj potrebno, upoštevaje želje večine kmetovalcev, kateri morejo zopet vršiti kontrolo nad delovanjem komisije potom občnih zborov.

Tem zadrugam nudi zakon sledeče ugodno- sti: Daja posojila za prireditve matičnjakov in trtnice. Ena četrtina teh posojil se ima vrniti tekom 25 let, a ostale tri četrtine prevzema država na svoje breme. Daje podpore v prvih letih ustanovitve ter dobavlja brezplačno les za prvi nasad. Troški za prostore in uradno osobe gredo na breme občin zadrugnega o- zemlja.

Zadruge nadzoruje deželna in državna ko- misija potom svojih uslužbenecv, ki imajo tudi naloge, da organizirajo različno zadrugo- slovanje, ne da bi se zadruge za to obreme- nila.

Zadružni vinogradniki morajo plačevati letni prispevek, ki ga določuje zadruga komisija, ki pa po zakonu ne sme presežati pet lir na hektar, medtem ko ni določen najmanjši pri- spevek. Vsi prispevki se uporabljajo za pro- izvajanje trtnega materiala, a ne za upravno in tehnično osobe, ki je plačano od občine in države.

(Konec prihodnjik)

Švicarski tečaji

ŽENEVA, 22. Lira 27'15, marka 7'98, avstr. krona 0'80, angl. funt 21'82, fr. frank 47'087, dolar 6'0150.

Književnost in umetnost

Dr. Vincencij Franul de Weissenthurn, slo- venski pisatelj. Pod tem sicer malo prebaha- tim naslovom je objavil proslavljati Knobljevih »pesnitve« Gr. Jereb v »Lj. Z.« 1. 1892. precej obširno in zelo tehtno razpravo o možu, »ki se je trudil dati slovenskemu jeziku cel sa- lonsko obliko«. Akoravno F. de Weissenthurn rad navaja svoje slovansko pokolenje, iz tega še nikakor ne sledi, da bi bil zaveden Slovan, saj sam poudarja na istem mestu »quando a noi Italiani« — A to je tem večje važnosti za nas in nas mora tembolj veseliti, ko vidimo, koliko hvale daja ta tuječ ljubi naši sloven- štini:

La lingua cragnolina — — — è uno dé più soavi ed espressivi Dialetti Illirici... mnenje, ki ga je mnogo pozneje pater Stanko Škrabec ve- dal vsemu znanstvenemu svetu in ki ga dan- es tako toplo zagovarja pisatelj, pesnik in kritik naš, poveljalec »otrok solca« Gori- čan Ivan dr. Pregelj...

Iz prefacija naj še enkrat navedem mesto, ki mi je posebno padlo v oči in ki namenje- no humanistu, knezu-filozofu Francišku Sera- finu di Porzia zaradi lepote nikakor ne zasluži, da bi se ga potvoriło:

Ma lingua intanto, che nacque trà que' mon- ti, a' quali fortuna diede di risentirsi della Vo- stra Grandezza, d'esser felicitati della Vostra presenza, di presentarvi sovente, come a Si- gnore loro, la candida semplicità de' loro o- maggi. Ma lingua, che bisbiglia sicura, e conosciuta all'orecchio Vostro, e che non meno delle altre e più onorate, e più colte ha la gloria di suonar tra le vostre labbra me- sime, ove si condisce del miel della scienza, e serve sovente di arredo ai concetti della più profonda metafisica dettati alla Vostra lingua. (Ali jezik je to, ki se je porodil med onimi hribi, katerim je usoda dopustila, da se po- našajo z Vašo močjočnostjo, da jih osrečuje Vaša navzočnost, da Vam čestokrat poklanja- ju, kot svojem gospodu, svojo nedolžno pre- prosto čast. Ali jezik je to, ki gotovo in po- znaj se peče na Vašo uho ter ima čast ne manj od drugih hvalnejših in olikanejših, da ga go- vore ista Vaša usta, čer se navzemlje ved- nostnega mehu, in kjer rabi v pomoč namisle- kom najtemeljitejši metafiziki, katero izgo- varja Vaš jezik. Gr. Jereb.)

O komediji: La folle journée, ou le mariage de Figaro par M. de Beaumarchais meni, da jo je Linhart »eden izmed najslavnejših kranj- skih pisateljev« mojstersko prevlečil...

Za umevanje iste podaja tudi ob koncu slo- varček »kranjskih besedi in fraz« očistenihi od germanizmov, ki so se začeli takrat grdo vtihotapljati.

Hvalevredno je, da nam je osvežil g. H. spomin na to tudi v Lj. Zv. pozabljen gramati- ko. O njenih elementarnih principih orto- epije, prozodije, ortografije in etimologije so se izrekli slovnikarji in filologi: Metelko, Cop- Safatik in prof. Jos. Marn. Kajpak se knjiga tudi lahko dobi v tržaški mestni knjižnici. — Kand. phil. b.

ŽIVNOSTENSKA BANKA

PODRUŽNICA V TRSTU

Ulica Roma vogal ul. Mazzini. — Lastna palača.

Delniška glavica in rezervni zaklad K. C. Sl. 225.000.000

Izvršuje kulturno vse bančne in menjalnične transakcije.

Uradne ure od 9-13

Inserirajte v »Edinosti«

ALOJZIJ POVH

Trst, telefon šte. 3-29

Piazza Garibaldi 3 (pri barju)

Največjo izbero daril za birmo
dobite samo v trgovini Piazza
Garibaldi št. 3, (prej Barriera)

Redilni prašek za živino

za konje, rogato živino ovce, in prašče, se rabi z najboljšim uspehom: ako živina ne more jesti, slabo prebavlja, zboljuje pri kravah mleko in je dobro varovalno sredstvo proti kuž. boleznim. Prašek proti kašlju za konje. Sigurno sredstvo proti kašlju in pljučnemu kataru pri konjih.

Priporoča in razpošilja: 548

Lekarna v Vipavi

Kdor želi imeti krasno sliko po nizki

ceni, naj se obrne samo na

Fotografski zavod DAGUERRE

Corso Vittorio Emanuele št. 39

-- Razglednice od 10 lir naprej --

Samo na debelo za preprodajalce!

Trakovi, moške in ženske nogavice, robci, čistilo za čevlje Brill, Ecla, Lift, različni glav- niki, špaga, dišeča mila, kratače, vzmetne zaponke, igle in sukanec, žensko perilo, gumbi, cigaretni papir, pismen papir i. t. d. po dnevnih cenah.

S. Nicolo 19 GIACOMO LEVI S. Nicolo 19

A. De Masi & G. Sferza

Mavricija Wackvitza nasledniki

Trst, ul. Torre bianca 32. Telefon 29-83

Velika izbira majoličnih in železnih peči, ekonomskih ognjišč in štedil- nikov. — Izbira majoličnih plošč za kuhinje, kopeli in closet. Velika zaloga plošč iz litega (tirol- skskega ali navadnega) železa in peči za ognjišča. Zaloga cementa, cementnih plošč, peči, raznjev, vratic iz litega že- leza vsake velikosti 13

Lepo posestvo

10 minut oddaljeno od postaje mesta Celja, v krasni legi, se vsled smrti proda. Se- stoji se iz: Velike, zldane enonadstropne hiše, že z nad 100letno gostilniško obrtjo, ena najbolj slovečih gostiln. Gostilna ima velike obokane kleti, primerne za vinsko trgovino. Poleg hiše je lepo ureden vrt s stekleno verando, alje ena zidana hiša za najemnike, vsa gospodarska poslopja in hlev. Dve minuti višje leži krasna vila v švica- rskem slogu ter vinograd z zidanico in sta- novanjem za vinarja. Prvovrstni travniki, njive, vinograd in hosta obsega skupaj 17-5 oralov; posestvo je arondirano. Vprašanja naj se naslovijo: 592 Poštni predal 90, Celje, Slovenija.

— TVRDKA —

DEBIASIO & DOMENIS

Trst, ul. Coroneo 13, tel. 12-34

priporoča svojo zalogo

ČEŠKE STERLENINE

Prodaja na debelo.

Porcelan, lončevina, raznovrstna steklenina. — Najrazličnejše vrste korazarcev za pivo, vino, likerje itd., steklenice, svetiljke, cilindri, šipe 1 1/2-2 mm debele za stavbo v zabojih, na željo tudi po natančnih merah.

SREBRO

Samo v ulici Pondares šte. 6, I. n. dobite največ za Vaše krone in goldinarje.

Odvetnik

Dr. Josip Agneletto

uljudno naznanja, da se je preselil s pisarno

v ul. S. Giovanni 6, I.

(vogal ulice Mazzini)

Neprekosljiva

je pristnost in kakovost

,ZELENEGA MILA'

ZNAMKA

FENDERL

izdelanega iz oljčnega olja brez vsake druge primesi.

Belina in mehko perila, ki je prano s ZELENIM MILOM FENDERL, je izredna.

Prepričajte se!

A. Fenderl & C., Trst, Tovarna mila

Telefon št. 430 — Via del Ghirlandaio št. 1

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu

registrovana zadr. z neomejenim jamstvom Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I. sprejema hranilne vloge od L 1 dalje.

Navadne vloge obrestuje po

4 1/2 %

večje po dogovoru

Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune. — Posoja hranilne pušice na dom. — Rentni davek plačuje iz svojega.

Daje posojila

po najugodn- jših pogojih na vknjižbe, na osebno poroštvo, na zastave vrednostnih listin.

Uradne ure vsak dan izvzemši nedelj in praznikov od 8 do 1.

Naročajte in širite

„EDINOST“

Velecenjena gospa!

Dober nadomestek kave mora biti zdrav in okusen, mora vsebovati re- dilne snovi, mora dati lepo barvo kavi in mora biti po cen. — Vsem tem zahtevam odgovarja bolje nego vsak drugi izdelek:

FIGOVA KAVA „LEVANTE“

Prodaja se povsod v zavojih po 250 gr. Pozor na znamko.

Prva tržaška tovarna figove kave „LEVANTE“

Leser & Kulka, Via Carpison 10-12 — Trst

IZREDNA PRILIKA!

Radi nenadne smrti se proda iz proste roke lepa realiteta, ležeča ob železnici pri Kočevju z hišo in vsemi gospodarskimi poslopji ter nekaj po- sestva. V hiši so se izvrševale vedno trg. obrti in sicer gostilna, trafika in trgovina z mešanim blagom. Vsled železniške bližine je pozicija brez kon- kurence, za vsako podjetje pripravno in za agilno osebo zlata jama. Realiti- ta se lahko takoj prevzame. Mobilije in gospodarska orodja, tudi delno, so na razpolago ter se prodajo zraven.

Pojasnila daje Peter Petsche, trgovec v Kočevju.

RAVNATELJA

Išče lesna industrijska družba „SAVA“ v Ljubljani. — Zahteva se strokovno in komercialno izobrazbo v lesni stroki in znanje ita- lijanskega jezika. — Ponudbe z navedbo dosedanje prakse in zahtevkom do 5. avgusta na ALOMA COMPANY d. z o. z., Ljubljana, kongresni trg št. 3, Jugoslavija.